

FYLKESMANNEN I SØR - TRØNDELAG

MILJØVERNAVDDELINGEN

RAPPORT

4/85

ROLTDALSALMENNINGEN -

FRAMTIDIG NATURVERNOMRÅDE ?

FAGGRUPPE:

- ☐ FISK
- ☐ KART OG DATA
- ☒ NATURVERN, FRILUFTSLIV
- ☐ VANN, AVLØP, RENOVASJON
- ☐ VILT

TRONDHEIM

FYLKESMANNEN I SØR-TRØNDELAG

MILJØVERNAVDELINGEN

Devegår. 711

ROLTDALSALMENNINGEN -

FRAHTIDIG NATURVERNOMRÅDE ?

av

TORFINN ROHDE

MARS 1985

F O R O R D

Sør-Trøndelag Skogforvaltning arbeider for tiden med arealplan for Roltdal statsalmenning. På et møte i Selbu i juni 1984 ble fylkesmannens miljøvernavdeling bedt å stå for dokumentasjonen av friluft- og naturverninteressene i almenningen. Den foreliggende rapport gir en oversikt og vurdering av de foreliggende opplysninger innen interessefeltet.

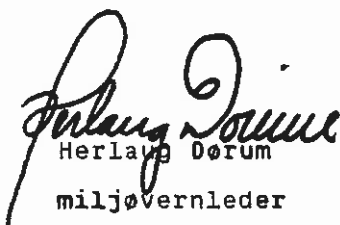
Rapporten inngår også som bakgrunnsmateriale til "Nasjonalpark-utredningen" som utarbeides av Statens Naturvernråd. Denne utredningen ventes å foreligge i løpet av 1985 i serien "Norges offentlige utredninger".

Rapporten er skrevet av friluft- og naturvernkonsulent Torfinn Rohde.

Konsulent Odd Inge Vistad ved Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer har skrevet om landskap og opplevelsesverdi.

Administrasjonssekretær Bjørg Bye har maskinskrevet rapporten.

Trondheim, 8.3.1985.

Herlaug Dørum
miljøvernleder

Jon Suul

I N N H O L D

	Side
I. INNLEDNING	1
II. BELIGGENHET OG UTSTREKNING	1
III. NATURGEOGRAFISK REGION	3
IV. KLIMA	3
V. LANDSKAP	3
VI. BERGGRUNN	5
VII. KVARTÆRGEOLOGI	5
VIII. VEGETASJON OG FLORA	5
a) Vannvegetasjon	6
b) Myr	6
c) Barskog	6
d) Bjørkeskog	8
e) Åpen hei- og engvegetasjon	8
f) Fjellvegetasjon	8
g) Kulturbetinga vegetasjon	9
IX. FAUNA	9
a) Ferskvannsfauna	10
b) Pattedyr	11
c) Fugl	11
X. FRILUFTSLIV	12
a) Omland	13
b) Opplevelsesverdi	13
c) Tilretteleggingstiltak	14
d) Dagens bruk	14
XI. KULTURHISTORIE	16
XII. INNGREP	17
a) Eksisterende inngrep	17
b) Planlagte inngrep	17
XIII. PLANER	18
XIV. NATURVITENSKAPELIGE VERNEVERDIER	18
a) Kriterier	18
b) Vurdering av fagområdene	20
XV. FRILUFTSLIV - VERNEVERDIER	23
a) Kriterier	23
b) Roltdalsalmenningen som friluftsområde	27
XVI. FORSLAG TIL VERN AV OMRÅDET	29
a) Behovet for vern	29
b) Verneform	30
XVII. SAMMENDRAG	31
XVIII. LITTERATUR	33

VEDLEGG 1: Naturtypekart for nedbørfeltene til Garbergelva og Rotla.
VEDLEGG 2: Roltdal statsalmenning - verneforslag 1:100.000.
VEDLEGG 3: Myr- og barskogreservat i Roltdal 1:50.000.

I. INNLEDNING

Roltdal statsalmenning ligger i sin helhet i Selbu kommune. Almenningen forvaltes av Sør-Trøndelag Skogforvaltning.

Slik almenningen ligger i dag, er den et stort villmarksområde langt fra fast bosetting. Den menneskelige aktiviteten er knyttet til beite av sau og rein, og til de gamle og delvis nye seterhusene som brukes som feriested for de bruksberettigede, samt til friluftslivsutøvelse.

Gjennom området renner elvene Rotla og Garbergelva. Begge er i søkelyset for kraftutbygging.

I de siste årene har det blitt ytret ønske fra de bruksberettigede om å få veg inn i dalen. Dette for å lette transporten av sau og storfe inn og ut av beite, og for å utnytte skogressursene. (I de nedre delene av Roltdalen, utafor almenningen er det allerede bygd et omfattende skogsbilvegnett.)

Skogforvaltningen har lenge vært klar over at Roltdalalmenningen inneholder verneverdier av forskjellig karakter. En innså raskt at en mere intensiv utbygging av dalen ville kunne få følger for disse verdiene, og satte derfor i 1983 igang et arbeide med en arealutnyttingsplan for området. Det er oppnevnt en styringsgruppe for dette arbeidet hvor fylkesmannen ble representert fra og med sommeren 1984.

På møte i Selbu den 13. juni 1984 ble fylkesmannens miljøvernavdeling bedt om å legge fram en utredning om verneverdiene i Roltdalen. Dette for å ha et bedre grunnlag å bygge på for det videre arbeid med arealplanen.

Parallelt med dette arbeidet har Statens Naturvernråd satt i gang arbeid med en ny nasjonalparkutredning for Norge.

I brev av 30. okt. 1984 ble fylkesmannen av Rådet bedt om å utrede forslag til nye verneområder i Sør-Trøndelag.

6. desember -84 ble det sendt svar på denne henvendelsen, og Roltdalsalmenningen er her foreslått som 1 av 7 mulige nye, større verneområder i fylket. I samme oversendelse ble det gitt en kortfattet beskrivelse av områdets verneverdier.

Rapporten som nå foreligger, er å betrakte som et utfyllende supplement til denne oversendelsen. Av den grunn har en valgt en noe mer omfattende form enn det som var nødvendig for å besvare henvendelsen fra skogforvaltningen.

II. BELIGGENHET OG UTSTREKNING (fig. 1)

Roltdalen statsalmenning ligger i Selbu kommune i Sør-Trøndelag, ca. 10 mil øst for Trondheim.

I nord grenser almenningen til Nord-Trøndelag. Storskarven på 1117 m er høyeste punkt i denne delen av området.

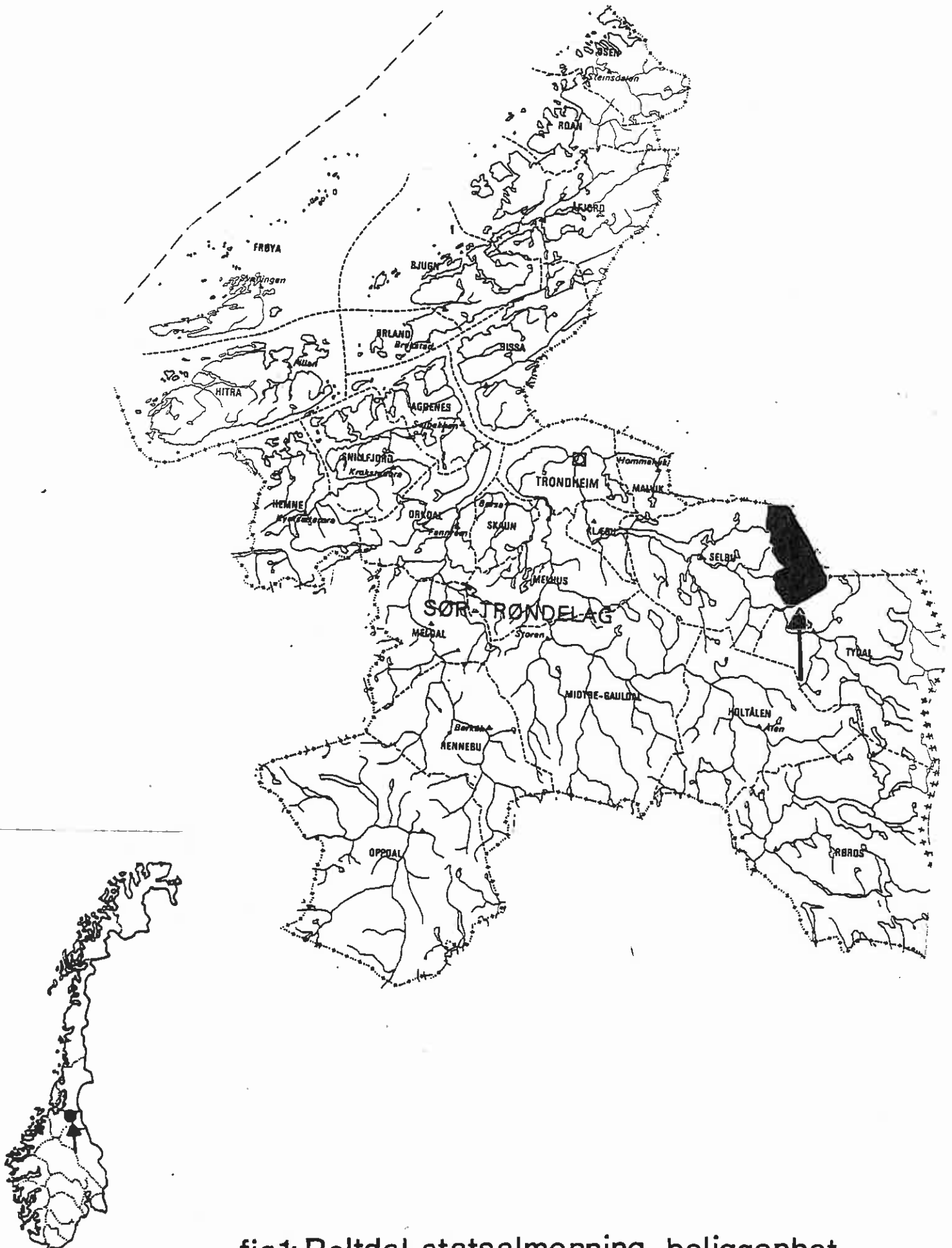

fig.1: Roltdal statsalmenning - beliggenhet

I øst og sør danner fjellrekka Fongen (1441 m), Fongskaftet (1298 m), Tronshatten (1149 m), Ruten (1179 m) og Melshogna (1026 m) grensefjell, mens vestgrensa går i skog og fjellområder mellom topper som Høystakken (660 m), Høgfjellet (846 m) og Heståsen (692 m).

III. NATURGEOGRAFISK REGION (fig. 2)

Roltdalen ligger mellom region 34 a "Bar- og fjellbjørkeskogsområdet nord for Dovre til Vestjämtland" med underregion, "Skogen nord til Hattfjelldal i Nordland" og 35 h "Fjellregionen i søndre del av fjellkjeden", med underregion "Trøndelags fjellområder".

IV. KLIMA

Det ligger ingen meteorologisk målestasjon nært til området. Nærmeste stasjoner er Selbu og Vennafjell. Ut fra disse antas det at årsnedbøren ligger i overkant av 1000 mm for store deler av Roltdalen. Månedlig nedbør er størst i juni-oktober og snøen legger seg i oktober/november og smelter bort i mai/juni.

Årlig middeltemperatur ved 500 m antas å ligge på ca. $+ 2,7^{\circ}$ C. Januar er årets kaldeste måned med $- 6,0^{\circ}$ C og juli er varmest med $12,8^{\circ}$ C. (Omregnet fra Selbu målestasjon.)

V. LANDSKAP

Terrengtet er dominert av slakke, vide former med avrunda topper omkring åpne dalfører. Dette som kontrast til de steilere, høyere og mer opprevne fjella i øst (Fongen-Ruten-massivet og Skarvan lenger nord).

Området har to hoveddaler som møter hverandre ved Schulzhytta:

I den søndre dalen er Rotla det dominerende sentrum, ofte med vide myrområder på begge sider før skogbeltet overtar opp dalsidene. Sætervollene er knytta til skogbeltet. Skoggrensa varierer mellom 500 og 700 m.o.h. Det er påfallende at dette dalføret er uten vatn/innsjøer. Her er bare spredde småtjern i myrene. Ned liene kommer mange elver/bekker, særlig fra fjella i øst og sør. Flere av disse følger tildels markante gjel (f.eks. Drøya fra Måltoppfjellet/Melshogna). Også Rotla går stedvis i slike gjel (f.eks. mellom Svenskmoen og Stormoen).

Fagerelva/Fagermoa markerer overgangen til det andre hoveddalføret. Øst for Solemsknipen er en låg terskel (600 m.o.h.) som skiller Fagerelva/Rotla fra Øyelva/Garbergelva. Dette dalføret har mye av det samme preget som Roltdalen, men i øvre del mangler stort sett skog og sætermiljøet og her er dessuten vatn (store og lille Kvernfjellvatnet) i selve hovedvassdraget. Skogen kommer inn nede ved Prestøyan, som en krans rundt det særprega våtmarksområdet med elva i store slynger over myrplatået, før Svartåsfossen fører ned til neste platå med nye elveslynger i et fuktigere myrmiljø/sumpmark med Stråsjøen og andre små, åpne vannflater.

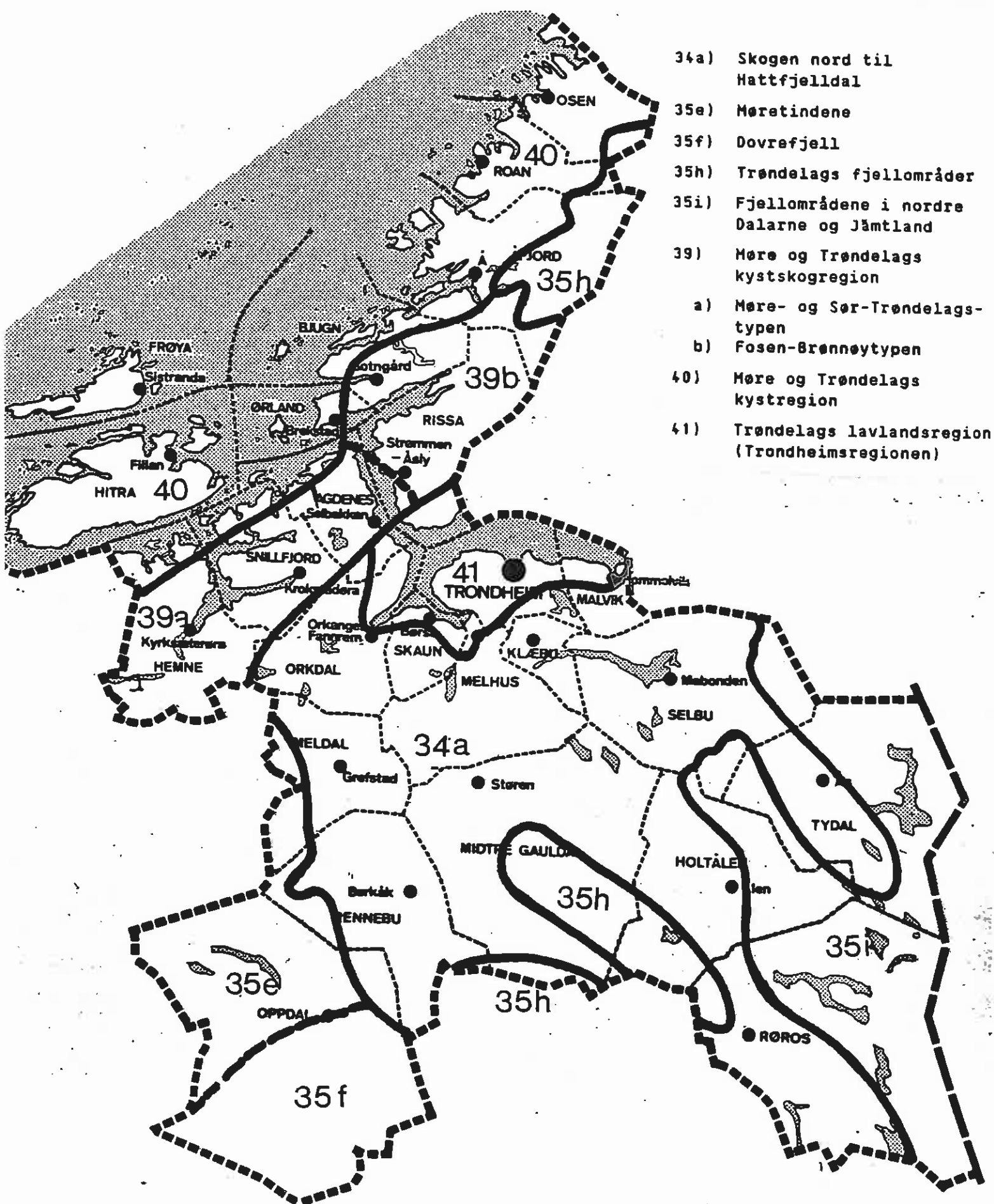

fig.2: Naturgeografiske regioner i Sør-Trøndelag

Når det gjelder kulturpåvirkning er fraværet av moderne tekniske inngrep nærmest iøynefallende. Det åpne, oversiktlige miljøet i hoveddalene ville fort framheve en slik påvirkning. Dette er også grunnen til at setermiljøet må regnes som framtreddende i landskapsbildet; setervollene er svært synlige i skogen.

VI. BERGGRUNN

De vestlige delene av almenningen er dominert av migmatittgneis (stedvis med sillimanitt, disten og staurolitt), mens de østlige delene av sjølve dalområdet domineres av grønnstein og grønskifer. Små områder i dalen har kalkflekker, og fra nord trenger en gang med glimmerskifer inn i området. Fjellmassivene i øst er bygd opp av hornblendegabbro.

VII. KVARTÆRGEOLOGI

Områdene innafor almenningen er stort sett dekket av et tynt morenelag.

I de øvre delene, rundt Stormoen og Fagermoa, finnes det imidlertid en del større kvartære avsetninger som går tydelig fram i terrenget.

Karl Anundsen (1979) skriver om disse formene i Trondhjem Turistforenings årbok: "Både på sør- og nordsiden av passet mellom Fagermoa og lille Kvernfjellvatn ligger det løsmasser fra isavsmeltingen. I sørenden av vatnet er det et stort område med grus, stein og blokker. Overflata er ujamn med mange mindre tjern. Et slik landskap er typisk for et område hvor fronten av isen er blitt delt opp i en rekke sjølstendige isklumper."

Om løsmassene ved Stormoen skriver Anundsen at de stammer fra et breelvdelta, som viser at det har vært en innsjø her. Terrasse-systemene ved Svenskmoen viser det samme.

Ved Ramåa, ca. 1 km nordvest for Lillefongen ligger også en lignende bresjøterrasse.

Ved Schulzhytta ligger det en strandlinje som er tydelig utformet.

VIII. VEGETASJON OG FLORA

I forbindelse med at Garbergelva og Rotla har vært (og er) interessante fra et kraftutbyggingssynspunkt, har det blitt gjort en serie naturvitenskapelige undersøkelser i områdene.

Vegetasjonen og flora i disse to elevenes nedbørfelter er beskrevet av Moen og Kjellvik (1979). Opplysningene i denne rapporten er hentet derfra.

Det er utarbeidet 3 vegetasjonskart fra området. Disse dekker delvis arealer inne i, og delvis arealer utafor statsalmenningen. Dessuten

er det laget et naturtypekart for områdene (se vedlegg 1) som viser fordelingen av de viktigste naturtypene innafor nedslagsfeltene.

Generelt kan det sies at vegetasjonen i området er fattig. Rike vegetasjonstyper utgjør bare 14 % av de kartlagte arealene. Myr dekker over 40 % og skog knapt 40 %.

Det er registrert 312 karplantearter, og stort sett er floraen triviell, men med innslag av noen interessante forekomster av vestlige og varmekjære arter.

a) Vannvegetasjon

Mest interessant av vannene er Lille Kvernfjellvatnet. Sæter (1977) skriver at "trofigrad og høyde over havet tatt i betraktning har Lille Kvernfjellvatnet en frodig og artsrik vegetasjon". Her vokser arter som flaskestarr, elvesnelle, evjesoleie, fjellpiggnopp, hesterumpe og flotgras.

Høystakktjønnå og Store Kvernfjellvatn har imidlertid en svært sparsomt utviklet vegetasjon.

b) Myr

Myrene danner stort sett mosaikk med fastmark.

Bakkemyrene er vanligst, med helning opp til 15° .

Flatmyrer, strengmyrer og kanthøgmyr finnes spredt i dalbunnen i Roltdalen. Ombrotrofe myrpartier finnes også som terrengdekkende myrer. Dette er nedbørsmyrer som dekker platåer og skråninger i terrenget som et teppe. Det er ikke registrert store, velutvikla terrengdekkende myrer i området.

Moen (1983) lister opp følgende artsinventar på myrene i Roltdalen:

"Flere suboseaniske arter inngår, bl.a. myrkråkefot, rome, engstarr, loppestarr, grønnstarr, blåmose (mot fukthei), fløyelstørmose. Den østlige arten kongsspir finnes ved bekker og elver. På Hoemsknipen står blankstarr." Ellers nevnes: småvier, bleikvier, myrtevier, engmarihand, fjellmarihand, brudespore, gullmyrklegg, harestarr, kastanjesiv og nøkkesiv."

De rike myrtypene finnes i området sør og øst for Hoemsknipen.

Nesten all myr i området ble tidligere nyttet til myrslått.

c) Barskog

26 000 da innefor statsalmenninen er produktiv barskog, d.v.s. ca. 13 % av det totale arealet.

Skogområdene er beskrevet av Moen og Kjølvik (1981) og Aune (in. prep. 1985). Sistnevnte rapport er utarbeidet etter oppdrag av fylkesmannen.

De viktigste skogtypene er:

i) Blåbær-bregnegranskog

Denne finnes delvis som rein blåbærtype og dels som småbregnetype.

I overgangen mot fattigmyr finnes også parti med blåbærfuktgranskog. Blåbær/bregnegranskog er den av skogtypene som dekker størst areal. Sør og øst for Rotla er denne så godt som den eneste skogtypen og finnes der i vekslning med store areal fattig-intermediær jordvannsmyr.

ii) Lågurtgranskog

finnes mest nord og vest for Rotla, i området Mølhusvollen - Hoemsknipen - Røsetvollen. Typen finnes her i mosaikk med rike bakkemyrer og fattigere parti med blåbær-bregnegranskog. I dette området finnes også små areal (sig) med høgstaudegranskog.

iii) Lyngrik furuskog

(røsslyng - blokkebærtype) finnes mest som holmer på de relativt flate myrene i dalbunnen. Til dels er det også parti med røsslyng-fuktfurusog i myrkanten.

Aune (1985) undersøkte skogstrukturen og alder på bakskogen på 5 utvalgte prøveflater i området. En sammenfatning av resultatene fra denne undersøkelsen gjengis her i sin helhet:

"Skogstrukturen (treslagssamansetjing, aldersfordeling, høgdefordeling osv.) vart undersøkt på fem representative prøveflater.

Flate 1: S f. Rotla, ca. 1 km SV f Stormoen, 540 m o.h. . Blåbærtype, 4. bonitet. Einsjikta, rein granskog i "aldersfase". Overhøgde ca. 18 m, diam. 30-90 cm, alder (brysthøgde) 120-200 år, kubikkmasse ca. 45 m³/daa. Dei eldste trea i ferd med å døy, ingen sikre spor av hogst. Svak forynging (16 småpl./daa)

Flate 2: S f. Rotla, ca. 800 m SV f Stormoen, 510 m o.h. Småbregnetype, 4. bonitet. Fleirsjikta, nesten rein granskog. Overhøgde ca. 18 m, dia. (i oversjiktet) 16-32 cm, alder 110-200 år, kubikkmasse ca. 17 m³/daa. Fleire vindfall og meir forynging enn i flate 1 (40 småpl./daa). Nokre få spor av gammal plukkhogst.

Flate 3: N f. Rotla, ved Røsetvollen, 500 m o.h. Gjengroande beitevoll/bakkemyr, suksesjon mot lågurt- og småbregnegranskog, 4. bonitet. Fleirsjikta, rein granskog i "optimalfase". Overhøgde ca. 14 m, diam. 18-40 cm, alder 70-140 år, kubikkmasse ca. 16 m³/daa. Spor etter ein tidlegare suksesjonsfase med einer (og vier?). Mange småplanter (ca. 250 pr. daa).

Flate 4: V f. Mølhusvollen, 560 m o.h. Lågurtgranskog, klart påverka av tidlegare setring, 3. bonitet. Fleirsjikta skog med gran i oversjiktet og mykje bjørk (+ litt gråor) i mellom- og undersjiktet. Overhøgde ca. 20 m, diam. 5-16 cm, alder 60-90 år (eitt tre 180 år). Kubikkmasse: gran ca. 34 m³/daa. Det sterke innslaget av bjørk (pionertre) har truleg komme etter tilbakegang/opphør av setringa i dalen. Grana (tolerant klimakstre) synest i ferd med å få overtaket.

Flate 5: NV f. Mølhusvollen, 480 m o.h. Lyngrik furuskog, 5. bonitet. Fleirsjikta barblandingsskog med herskande furu. Overhøgde ca. 13 m, furu i oversjiktet 160-200 år, diam. 35-55 cm. Kubikkmasse: furu ca. 10 m³/daa, gran ca. 1,5 m³/daa. Tydelege spor av til dels relativt fersk plukkhogst (furu). Forynging: ca. 80 furupl./daa og ca. 45 granpl./daa.

d) Bjørkeskog

Bjørka inngår ofte i granskogen og innslaget øker med høyden over havet. I Roltdalen er det spredt bjørkeskog over 500 m o.h. I Garbergelva er bjørk det dominerende treslaget øst for Stråsjøen.

Den vanligste bjørkeskogtypen er blåbær-bregnebjørkeskog, som går fra 500 m og oppover i Roltdalen.

Andre bjørkeskogtyper opptrer bare fragmentarisk innenfor statsalmenningen. Disse er lyngrik bjørkeskog, lågurtbjørkeskog og høgstaudebjørkeskog.

e) Åpen hei- og engvegetasjon

Vanligst er røsslyngfukthei. Over 600 m o.h. dekker den store deler av de kartlagte arealene. Vanlige arter her er røsslyng, fjellkrekling og blåbær, dessuten fuktighetskrevede arter som molte, torvull, duskull og blåtopp.

En annen vanlig type i samme høydelag er blåbær-moltefukthei, hvor blåbær og molte er de dominerende planteslagene. Typen dekker ikke areal av betydning.

Engvegetasjonen utgjør ikke store arealer innafor almenningen. Typene fins på områder med rikelig tilgang på fuktighet, ofte i tilknytning til elver og bekker. Engutformingene har ofte vært preget av kulturpåvirkning, og overgangen mot setervollenes vegetasjon er helt glidende.

Vanlige arter er gulaks, slåttestarr, smyle, finnskjøgg, mjødurt, skogstorkenebb, fjellmarikåpe og blåknapp.

Vier inngår rikelig, og danner ofte et busksjikt.

f) Fjellvegetasjon

Plantesosiologisk deles fjellvegetasjonen tradisjonelt inn i tre soner:

Lågfjellet (lågalpint belte) som strekker seg fra skoggrensa og oppover så langt som krattet går eller så langt som blåbær er vanlig i vegetasjonen.

Mellomfjellet (mellomalpint belte) mangler helt kratt, og lyngartene mangler eller opptrer spredt. Beltet strekker seg oppover så høgt som det finnes sammenhengende vegetasjonsdekke.

Høgfjellet (høgalpint belte) har bare spredt og sparsomt vegetasjonsdekke, og stein og ur dominerer.

De største fjellområdene innafor nedbørfeltene til Garbergelva og Rotla er låge, og det aller meste av fjellvegetasjonen tilhører lågfjellet. De høyeste fjellene når opp i 11-1400 m.o.h. (Storskarven og Fongen) og områdene over ca. 1000 m.o.h. tilhører mellomfjellet. Større arealer med høgfjell mangler, men toppene av de aller høyeste fjellene kan karakteriseres som høgfjell.

De fjellvegetasjonsenhetene som er beskrevet hos Moen og Kjølvik (1979) er:

i) Greplyng-rabbesivhei

med arter som fjellkrekling, greplyng og rypebær. Rabbesiv er en vanlig og karakteristisk art. Lavarter i botnsjiktet gir rabbene et lyst preg.

ii) Einer-dvergbjørkhei

Finnes på flate tørre områder i dalbunnen. Dominerende arter er dvergbjørk, einer, smyle, røsslyng, fjellkrekling og blåbær.

iii) Blåbær-blålynghei

Denne forekommer ofte med et busksjikt av bjørk. Blåbær er helt dominerte art, mens blålyng forekommer spredt. Ellers finnes smyle, fjellkrekling og gullris.

Øst for Høystakken i Garbergelvas nedbørområde, dekker denne typen 32 % av arealer over 600 m.o.h.

iv) Finnskjegg-stivstarrhei

Denne typen finnes i en sone nedenfor blåbær-blålyngheia.

Finnskjeggheia er preget av grasvekster. De vanligste artene er fjellmarikåpe, gulaks, stivstarr, smyle og finnskjegg. Typen forekommer spredt.

v) Reinrosehei

Finnes såvidt innafor området. Vanlige arter er rabbestarr, tiriltunge, rynkøvier, fjellsmelle, fjellfrøstjerne og bjønnbrodd.

g) Kulturbetinga vegetasjon

Mange av setervollene i Roltdalen er fortsatt åpne og har et frodig feltsjikt, vesentlig dominert av grasarter.

Store areal av vollene er dominert av sølvbunke. Dessuten inngår ryllik, karve, krypsoleie, høymole og kvitkløver. Stornesle og vassarve er også vanlige.

Vollene ved kvernsteinhusa er grasdominerte, med spredte innslag av mange urter. Ryllik, geitrams, engsyre og stornesle indikerer kulturpåvirkning.

Setervollene er et markert trekk i landskapsbildet, men har arealmessig liten betydning.

IX. FAUNA

I forbindelse med planene om kraftutbygging i vassdragene ble det gjort undersøkelser av faunaen i nedslagsfeltene.

For Garbergelvas vedkommende ble ytterligere undersøkelser gjort i forbindelse med det midlertidige vernet. Her finnes derfor både ferskvannsbiologiske og hydrografiske undersøkelser (Nøst 1981), viltundersøkelser (Reitan m.fl. 1982) og undersøkelser over fuglefauna og småviltbestand (Moksnes 1982).

For Rotlas vedkommende er det bare fuglelivet og småviltet som er systematisk registrert, mens de andre viltartene er nevnt sporadisk. Ferskvannsbiologiske og hydrografiske undersøkelser finnes ikke.

a) Ferskvannsfauna

Foruten i sjøelva/Garbergelva er alle de 3 store vatna innafor statsalmenningen undersøkt, samt Stråsjøen. Resultatene er sammenfattet slik i NOU 1983:42, "Naturfaglige verdier og vassdragsvern":

I de øvre gneisdominerte delene av feltet var ledningsevnen 11-16, kalsiuminnholdet 1,1-1,8 mg/l og pH 6,4-6,7. Fra Stråsjøen og vestover øker ledningsevnen til maksimalt 35, kalsiuminnholdet til 5,6 mg/l og pH til 7,0. Vanntemperaturene lå for det meste mellom 9 og 14 °C.

I store Kvern fjellvatn var det 5 arter planktonkrepser. Tettheten var svært lav, 2400 dyr pr. m³.

Av småkreps ble det totalt funnet 32 arter, 22 av vannlopper og 10 av hoppekreps. De fleste er vanlige på landsbasis, men følgende arter er sjeldne i landsdelen: *Alona intermedia*, *A. rustica*, *Monospilus dispar*, *Diacyclops nanus* og *Acanthocyclops robustus*.

I vatnas strandsone ble det funnet 14 dyregrupper. Mangfold og tetthet av dyr må betegnes som middels, 87-116 individer pr. prøve. Døgnfluer, fjærmygg og vårfluer var mest tallrike.

I rennende vann forekom alle grupper av elvedyr som er typiske for Midt-Norge. Døgnfluer, steinfluer og knott var de vanligste. Hovedelva nedenfor samløpet med Børåa hadde stor tetthet, 275 individer pr. prøve. I øvre deler var den middels til lav.

I rennende vann ble det funnet 12 arter av døgnfluer og i vatna 10 arter, i alt 18 arter. Steinfluefaunaen var noe mindre differensiert med 10 arter totalt.

Ørret er eneste fiskeart i både Rotla og Garbergelva.

Vannkvaliteten i Garbergelva er typisk for skogs- og fjelltrakter i Trøndelag. Den har et stort utvalg av elvebiotoper.

b) Pattedyri) Hjortedyr

Bestandene av elg og rådyr er som normalt for Trøndelag. De øvre delene av Roltdalen brukes som sommerbeite, spesielt vierområdene fra Røsetvollén og oppover.

Hjort forekommer sporadisk i dalførene.

ii) Rovdyr

Det er ingen kjente forekomster av bjørn i nedbørfeltene til Garbergelva og Rotla.

De siste årene har det vært sporadiske rykter om ulv på streif i områdene, og jerv forekommer sporadisk.

Bestanden av gaupe er godt over middels i Trøndelagssammenheng. Det samme gjelder mårbestanden.

Fjellrev er ikke nevnt i litteraturen, men en må anta at denne kan finnes i Fongen-massivet med tilknytning videre østover mot Sylane.

Oter har en liten bestand i Garbergelva i tilknytning til Nea.

c) Fugl

Spesielt Garbergelvas dalgang er kjent for et rikt fugleliv. Dette gjelder spesielt Stråsjøen og Prestøyan (våtmarksreservat), men også områdene innafor almenningsgrensa, rundt Kvern fjellvatna.

Totalt i Garbergelvas nedslagsfelt er det observert 98 arter, hvorav 60 % er å betrakte som sannsynlige hekkefugler.

I Rotlas nedslagsfelt er tallene henholdsvis 89 arter og 75 % som sannsynlige hekkefugler.

i) Rovfugl

Av rovfuglene er dvergfalk den vanligste. Andre arter som hekker innen området er fjellvåk og jaktfalk. Spurvehauk, kongeørn og tårnfalk hekker sannsynligvis, men spredt. Enkelte andre rovfuglarter er observert mer tilfeldig. Dette gjelder bl.a. fiskeørn og hønehauk.

Det er sannsynlig at både hubro og haukugle hekker, i det minste i Roltdalen. Andre arter som f.eks. snøugle og jordugle opptre mer sporadisk.

ii) Andefugler, vadere, måker og terner

Sentralt i Garbergelva ligger et særdeles viktig våtmarksområde som strekker seg fra Stråsjøen og langs elva opp til Lille Kvern fjellvatn. Områdene rundt Stråsjøen har det rikste fuglelivet. Her er de vanligste artene rødstilk, småspove og fiskemåke. Andre vanlige vadefugler er f.eks. svømmesnipe og brushane, men også temmicksnipe, dobbeltbekkasin og den sjeldne fjellmyrløperen er funnet hekkende. Stråsjøen har rik snellevegetasjon som gir gunstige forhold for ender og svømmesniper.

I Prestøyan trives endene godt, og stokkand og krikkand dominerer. I kantskogen er det rike forekomster av fuglearter som er knyttet til fjellet, bl.a. finnes leik av dobbeltbekkasin og arter som f.eks. boltit og fjæreplytt kommer inn.

iii) Hønsefugler

Store deler av Garbergelvas og Rotlas nedbørfelt ligger i høydelag som tilsier gode terrenger for lirype. Generelt er dette området betraktet som terreng med rypebestand noe over det normale etter Trøndelagsforhold. Grana er skoggrensedannende, og av den grunn er biotopene svært spredt i sonen med gran/bjørkeskog. Ved Stråsjøen og langs elva og rundt myrene er det bjørkekratt som gir gode vinterbeiteområder.

Fjellpartiene over ca. 800 m.o.h. innen nedbørfeltet er fjellrypeområder av middels kvalitet.

Med hensyn til orrfugl og storfugl har Garbergelva og Rotla en normal skogsfuglbestand for Trøndelag. Det finnes svært gode jerpebiotoper i tilknytning til elveløpene. Spesielt i Rotla.

iv) Spurvefugler

I blandingsskog av gran og bjørk er lauvsanger, bjørkefink og gråtrost de vanligste artene. Ellers opptrer rødvingetrost, jernspurv, trepiplerke, gråsisik og måltrost forholdsvis vanlig. Andre arter er svarttrost, gjøk, blåstrupe og bokfink.

I den subalpine bjørkeskogen er lauvsanger, bjørkefink, gråsisik og gråtrost vanligst, mens sivspurv, trepiplerke og rødvingetrost også har relativt høy tetthet. Blåstrupen er mindre vanlig her enn i tilsvarende høydelag lengre inn i landet, da grana ofte er skoggrensedannende her.

En svært vanlig vegetasjonstype i dalsidene er en mosaikk av myr, lyngrabber, bjørkekratt og spredte trær av bjørk, gran og furu.

Lauvsanger og bjørkefink er vanligst også her, mens sivspurv og rødstjert følger nært opptil.

X. FRILUFTSLIV

I denne forbindelsen omfatter friluftslivsbegrepet alle brukerinteresser som er knyttet til opphold i naturen i fritida.

En skiller gjerne mellom aktiviteter som foregår i naturen, men hvor det ikke er selve naturopplevelsen som er det sentrale, og aktiviteter hvor naturopplevelser er det sentrale motiv. Den første kategorien kan f.eks. omfatte slalåm i opparbeidede anlegg. Aktiviteter som faller innenfor denne gruppen vil ofte være basert på opparbeiding og/eller bruk av motoriserte hjelpemidler. For disse interessene vil naturinngrep i mange tilfelle være en forutsetning. Den andre kategorien omfatter det som oftest forbindes med det tradisjonelle norske friluftslivet, f.eks. fotturer i fjellet, skiturer i marka, fisketurer o.l. For slike aktiviteter er naturopplevelse det helt

sentrale, og under ellers like forhold vil uberørte naturområder ha større verdi enn områder hvor det finnes inngrep.

I Roltdalsalmenningen vil så godt som all friluftaktivitet være av den siste kategorien. Noen av disse aktivitetene vil ha en viss tilknytning til den første kategorien. Det tenkes her f.eks. på scooterkjøring som ligger i grenselandet mot næringsvirksomhet.

Kapitlet er i stor grad basert på opplysninger fra Ryan (1980) "Friluftsliv i Garbergelvvassdraget" som ble laget i forbindelse med arbeidet med de 10-års-verna vassdragene. Avsnittet om opplevelsesverdi er skrevet av konsulent Odd Inge Vistad i Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer.

a) Omland

I forbindelse med vurderingen av områdets egnethet for friluftsliv, er det viktig å registrere hvilke befolkningsgrupper som har mulighet for å bruke Roltdalsalmenningen som friluftsområde. En har derfor foretatt en inndeling av omlandet i lokalsamfunn, region og landsdel.

Det er naturlig å betrakte hele Selbu kommune som lokalsamfunn i denne sammenhengen. Ifølge fylkesplan for Sør-Trøndelag for 1984-87 har Selbu pr. 1.1.1983 3.999 innbyggere.

Som region regnes kommunene:

Selbu	:	3.999
Stjørdal	:	16.366
Malvik	:	8.693
Trondheim	:	134.652
Tydal	:	981
Sum	:	<u>164.691</u>

Som landsdel regnes Trøndelagsfylkene:

Nord-Trøndelag	:	127.000
Sør-Trøndelag	:	246.200
Sum	:	<u>373.200</u>

b) Opplevelsesverdi

Landskapet i Roltdalen er på mange måter svært typisk for en trøndersk skogs- og saterdal.

Det særprega ligger særlig i kontrastvirkninga mellom de åpne, vide og avrunda formene i lågere trakter, mot de kuperte fjella i øst og nord (Ruten-Fongen, Skarvan). (Dessuten er mangelen på nyere tekniske inngrep (veg m.m.) i en slik skogs- og saterdal en sjelden kvalitet av stor verdi.)

Vekslingene fjell - myr - barskog - satervoller - lauvkratt - elveløp danner en tiltalende mosaikk, men innafor ei nokså streng ramme av sonering.

De to hoveddalføra utfyller hverandre landskapsmessig. Storformene har mye av det samme preget, men skogen og sætermiljøet mangler omkring øvre Øyelva. Her er til gjengjeld innsjøer (Store og Lille Kvern fjellvatnet) og kulturminner etter kvernsteinsdrift og gamle "arbeiderbyer" i tilknytning til denne.

Våtmarksområdet Stråsjøen-Prestøyan må nevnes spesielt som et særprega landskapselement.

c) Tilretteleggingstiltak

Det som preger dette skog- og fjellområdet, er at det er relativt fritt for tilretteleggingstiltak.

Det går ikke vei inn i området, men fra sørsida er det skogsbilvegen i Kubjerga i Flora og veien til Gressli i Tydalen som blir de nærmeste angrepspunktene.

I vest går det vei til Vekta, Hersjøen og Børsjøen.

Det går flere merkede turstier gjennom området, oppmerket av Trondhjems Turistforening. Alle disse møtes ved Schulzhytta på Stormoen. Hytta er betjent i påsken og i sommersesongen. Den har også et selvbetjeningskvarter. De merkede strekningene er:

Fra vest :	Hersjøen - Schulzhytta
	Kvitfjellhytta - Høystakken - Schulzhytta
Fra sør :	Flora - Schulzhytta
	Gressli - Schulzhytta
Fra øst :	Ramsjøen - Schulzhytta
	Rotvoll - Schulzhytta
	Storskardet - Schulzhytta

Foruten Schulzhytta, som ble bygd i 1948, ble det i 1983 reist ei mindre overnattingshytte i Høystakken, i regi av Nord-Trøndelag Turistforening.

d) Dagens bruk

Det er 3 former for friluftsliv som utgjør de helt dominerende aktiviteter i området; fotturer, skiturer og jakt.

i) Fotturer

For den som sommers tid ønsker å ferdes i området, er TT's og NTT's løypenett et ypperlig tilbud. Dette blir også relativt flittig benyttet. Besøket på Schulzhytta de siste 5 årene skulle gi et noenlunde bilde av trafikken:

Tab 1 : Overnattinger ved Schulzhytta 1980-84

År	1980	1981	1982	1983	1984
Overnatting betjent	439	382	415	384	337
Overnatting selvbetjent	117	105	205	197	294
Total	556	487	620	581	631

Ca. 2/3 av det totale besøket kommer i løpet av sommersesongen, resten i vinterferie og påsketider, samt noe spredt utover hele året. Besøket har, som tabellen viser, vært stabilt i 80-årene.

Rutene som kommer vestfra og inn i Roltdalen, knytter seg til rutenettet videre østover i Sylane og videre inn i Sverige. I den forbindelse er det verdt å nevne at det i 1981 ble åpnet en ny såkalt "vandringsled" fra Trondheimsfjorden til Østerbotten. Denne starter i Hegra og går over til Sverige og er tenkt videreført helt ned til Bottenviken.

Også for den "ensomme vandrer" byr Roltdalen på flotte muligheter. Mangelen på veger inn i området gjør at "villmarksstemningen" blir svært realistisk.

ii) Skiturer

Dette er den andre hovedaktiviteten, og er i det vesentlige knyttet til tida rundt påske og vinterferien. Det er glimrende skiterreng her inne, både for den som ønsker å nå de store høyder (Fongenmassivet) og for den som foretrekker de mere slakke linjer i sjølve dalføret. Skulle uværet være ute, er det også fort gjort å komme seg ned i skogliene i dalen.

Både hva gjelder skiturer og fotturer, er det lokalbefolkningen samt Stjørdalinger og Trondheimsfolk som dominerer. Tabell 2 over løste enkeltbilletter på Børdalsvegen til Vekta i 1979, med en geografisk fordeling, viser dette.

Tab 2 : Løste enkeltbilletter for Børdalsvegen til Vekta 1979.
Fordeling over året og geografisk fordeling av billett-
kjøpere. Gjelder biler. (Etter Ryan 1980)

	Nov/Des/Jan	Feb	Mar	Apr	Mai	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Sum
Selbu		5	10	100	11	35	59	50	68	37	383
Stjørdal		1	1	13	1	14	17	18	31	12	108
Trondheim		2	9	30	1	22	29	44	35	25	197
Malvik		1	1	7	1	6	10	8	8	2	44
Trøndelag forøvrig		-	-	12	1	3	7	8	4	-	35
Landet forøvrig		1	-	4	-	1	17	19	6	-	48
Utlandet		-	-	-	-	-	4	2	-	-	6
Ukjent		-	3	32	4	22	22	26	15	-	124
Sum		10	24	198	19	103	165	183	167	76	945

iii) Jakt

Roltdal statsalmenning er det største, sammenhengende område for rypejakt hvor det er organisert kortsalg i Selbu kommune.

Tabell 3 viser at de største jegergruppene i 1975 og 1976 var folk fra Selbu og Trondheim. Øst var innslag av jegere fra Stjørdal, Tydal, Malvik og Østlandet.

Statsalmenningen utgjør 1 elgvald.

Tab 3 : Geografisk fordeling av småviltjegere i Roltdal statsalmenning i 1975 og 1976. (Etter Ryan 1980)

	Selbu	Trondheim	Stjørdal	Malvik	Tydal	Trøndelag	Landet
1975	155	88	12	18	12	7	19
1976	142	103	28	17	16	7	19

Disse oppgavene er kommet fram ved gjennomgåelse av kvitteringer for jaktkort solgt av Selbu fjellstyre.

iv) Andre aktiviteter

Det selges omtrent 50 fiskekort for året innafor statsalmenningen. En del av dette drives på vårvinteren av utenbygdsboende.

Noe bærplukking foregår i området. Roltdalen er et middels bra molteland, mens Garbergelva's myrområder ikke betegnes som spesielt bra molteområder. Det er vanlige forekomster av tyttebær og blåbær.

I beskjedne målestokk foregår det kanopadling på Garbergelva i Stråsjøen-Prestøyan-området.

XI. KULTURHISTORE

Det skal ikke her gås i detalj angående de kulturhistoriske verdier som finnes i Roltdalen statsalmenning, da dette er et tema som sorterer under andre myndigheter. De kulturhistoriske verdiene er imidlertid av betydning for spørsmålet om vern, og bør derfor nevnes også i denne utredningen.

Rapporten "Kulturhistoriske undersøkelser rundt Store Kvernfjellvatn, Selbu, Sør-Trøndelag" (Alsvik m.fl. -78) gir nøye beskrivelse av funnene her inne. NOU 1983:43 "Kulturminner og vassdragsvern" gir en oversikt over kulturminner i Garbergelvas nedbørfelt.

Det er gjort få funn fra de eldste tider, men to steder ved Store Kvernfjellvatn er det påvist trekull, noe som kan bety steinalderbosetning.

Fra den nyere tid er de mest interessante kulturminnene knyttet til Kvernfjelldrifta. Ved Store Kvernfjellvann kan denne føres tilbake til 1500-tallet. Drifta har vært kontinuerlig fram til 1914. Den spesielle steinen som ble brukt, finnes i en lang, smal gang i fjellet mellom Melshogna og Skarven, en strekning på 35 km.

Kvernsteinbrytinga her var den mest omfattende i Skandinavia.

Arbeidet med kvernsteinen foregikk i fjellet i vinterhalvåret som attåtarbeid til jordbruk, og den har vært så omfattende at det kan forklare den spesielt store veksten i folketallet - og i antall husmannsplasser i Selbu på 1800-tallet.

I tillegg til steinbruddene og en mengde løsfunn er det registrert hele 100 hustufter, som ligger samlet i tre grender nærmest som "landsbyer" i fjellet. Disse bærer navnene Rensbekken, Kogdalen og Lappen. Noen av tuftene har antageligvis vært i bruk inn på 1800-tallet.

Helt fram mot våre dager har seterdrifta vært opprettholdt i Roltdalen. Det er registrert 25 setervoller med hus og 7 voller uten hus innafor almenningen. Ingen er i drift i dag.

I 1930 var det 19 setre i drift i Roltdal statsalmenning med 280 storfe, 440 geiter og 510 sauer. Anslagsvis 140.000 forenheter ble tatt opp på beite årlig i 1930-årene.

At utnyttelsen også tidligere har vært intens, bærer et sitat fra 1754 bud om: "nesten hver Flåk i almindingen (Roltdalen) som til Sater og buhave kand være tienlig, bliver brugt." (Haarstad 1972)

I dag er setervollene åpne, frodige partier i skogliene. De aller fleste holder på å gro igjen, og vil om noen tiår være kledd med ungskog hvis naturen får gå sin gang.

XII. INNGREP

a) Eksisterende inngrep

Av større, tekniske inngrep, som reguleringsmagasin, veier etc. forefinnes det i dag ingen innafor almenningsgrensa. Trondhjems Turistforening har en trase for beltekjøretøy fra Hersjøen og over Krossåfjellet til Schulzhytta.

Innafor almenningen finnes 2 hytter, 27 seterhus som for det meste brukes som fritidshus og 2 turisthytter, Schulzhytta og Prestøyhytta.

b) Planlagte inngrep

Både Rotla og Garbergelva har vært og er aktuelle i kraftutbyggings-sammenheng.

Det foreligger en rekke alternativ for en utbygging av Garbergelva, og flere av disse vil medføre inngrep i Kvern fjellvatna og Stråsjøen-Prestøyan. Et alternativ legger også opp til et stort magasin i sjølve Roltdalen.

I forbindelse med Trondheim E-verks reguleringsplaner for Nedre Nea, vil Krosså bli overført til Hegsetfoss. Inntaket vil bli liggende utafor almenningsgrensa.

Det er også framlagt planer for bygging av en jordbruksveg inn i sjølve Roltdalen. Denne vil gå helt inn til Ramsåa hvis maksimalalternativet blir valgt.

Foreløpig har Statens Skoger gitt tillatelse til bygging av veien ca. 2 km inn i statsalmenningen, fram til Gammelvollåsen. En forlengelse fram til Ramsåa - Fongåa vil medføre ytterligere 8 km veg.

XIII. PLANER

Fylkesplanen for Sør-Trøndelag 1984-87 har ingen spesielle henvisninger til Roltdalen.

Generalplanen for Selbu nevner Roltdalen som et område av naturverninteresse som våtmarksområde. Stråsjøen/Prestøyene er ført opp som prioritert naturvernområde.

Roltdalen er også nevnt i landbrukskapitlet, da som beiteressurs. Det anslås et potensiale på mellom 6 og 8.000 sau innafor et noe større område enn statsalmenningen.

På arealdisponeringskartet er hele almenningen avsatt som jord-, skog-, og naturområde.

Verneplan for våtmark i Sør-Trøndelag ble vedtatt i desember 1983. Her er Stråsjøen og Prestøyan vernet som naturreservat. Vernet forutsettes vurdert på nytt, dersom det senere blir gitt tillatelse til kraftutbygging i Garbergelva.

I Verneplan II for vassdrag ble Garbergelva gitt midlertidig vern fram til 1985. Sørstadutvalget foreslår i NOU 1983: 41 "Verneplan for vassdrag III" at Garbergelva gis varig vern. I uttalelsene til planen har Selbu kommune gått inn for konsesjonsbehandling. Det samme har Sør-Trøndelag fylkeskommune gått inn for. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag tilrår varig vern av vassdraget.

Verneplan III antas å bli behandlet av Stortinget våren 1985.

XIV. NATURVITENSKAPELIGE VERNEVERDIER

a) Kriterier

Vurdering av verneverdier har de siste 10-15 årene gjennomgått en forandring. Mens det tidligere var de sjeldne enkeltforekomster som ble vurdert høyst, har nyere økologisk innsikt ført til at vern av større, sammenhengende områder i den senere tid er blitt tillagt større vekt. Behovet for å bevare det typiske i naturen er et annet aspekt som har fått større betydning i naturvernet de senere år.

Arbeidet med de midlertidig vernete vassdragene og Samla plan-vassdragene har hatt dette som sin viktigste innfallsvinkel ved vurderingene av de enkelte objektene. I den forbindelsen er det brukt et "sett" vernekriterier til bedømmelsen av både sjølve vassdraget og nedslagsfeltene. Det er naturlig å bruke de samme kriteriene ved en verne vurdering av Roltdals-almenningen. Disse er:

VERNEKRITERIER.

- A Historisk dokument. Området dokumenterer/kan gi opplysning om tidligere tiders tilstand og/eller prosesser.
- B Prosesser i nåtid. Området kan gi opplysning om nåtidens tilstand og/eller viser særlig godt nåtidens prosesser.
- C Produktivitet, produksjonsgrunnlag. Produksjonsgrunnlaget i området. Vurdering av grunnlag av biomasse og kvalitativ sammensetning av flora/fauna.
- D Funksjon. områdets betydning som trekklokalitet, overvintrings-område, furasjeringsområde, eller myteområde.
- E Referanseområde. Det er av verdi å bevare området mest mulig urørt for å kunne studere hvorledes naturen virker under minst mulig påvirkning. Dette har betydning i og for seg og er viktig for å kunne sammenlikne med områder som blir sterkere påvirket.
- F Typisk område. Representativt område. Området representerer en generell type eller det er representativt for (typisk for) en landsdel, nasjonalt eller internasjonalt.
- G Sjeldenhet. Området inneholder noe som er sjeldent eller enestående, området inneholder sjeldenheter som er truet.
- H Klarhet, størrelse. Området utmerker seg ved å inneholde noe som er særlig stort eller klart utformet, eller prosesser som vises særlig klart.
- I Diversitet, mangfold, artsrikdom eller formrikdom. Områdets utvalg av biotoper og livsformer, eller naturtyper.
- J Klassisk område/forekomst, der det har foregått undersøkelser gjennom lengre tid.
- K Nøkkelområde. avgjørende for vitenskapelig dokumentasjon, tolkning, diskusjon.
- L Del av større sammenheng.
- M Tilstand, graden av uberørthet.
- N Sårbarhet.
- P Forskningsverdi. Området har særlig verdi for forskningen i vedkommende fagområde, eller for hele naturkomplekset. Det kan eventuelt tas hensyn til tilgjengelighet og uberørthet.
- R Områdets pedagogiske verdi. Her må det også tas hensyn til tilgjengelighet. Vurderes for alle trinn og ulike undervisningsformer (demonstrasjon, feltkurs), også selvstudium (turfolk).

Av de naturvitenskapelige forholdene er det i Rotlas dalføre bare botanikk og ornitologi som er skikkelig undersøkt. For geofag foreligger det ikke systematiske undersøkelser, men noe er gjort uten at det fra faglig hold er tatt standpunkt til verneverdiene. Angående ferskvannsbiologi foreligger det ikke opplysninger i det hele tatt.

I Garbergelvas dalføre er både de geologiske, botaniske, ornitologiske og ferskvannsbiologiske forhold beskrevet og vurdert i vernesammenheng.

Selv om en ved en sluttvurdering skulle ønske seg grundigere undersøkelser for geofag og ferskvannsbiologi i Rotla, anser en at det samlede materiale som foreligger pr. dato, er tilfredsstillende for å kunne klassifisere områdene innafor statsalmenningen.

Det er naturlig først å ta for seg de enkelte fagområder og de vurderingene som er gjort av fagmiljøene, for til slutt å se på området under ett og vurdere de totale naturvitenskapelige verneverdiene, sett i forhold til andre områder av noenlunde samme størrelse innafor landsdelen.

b) Vurdering av fagområdene

i) Kvartærgeologi

Avsetningene ved Fagermoa, Stormoen, Ramåa og Svenskmoen er alle interessante, kvartærgeologiske objekter. Sollie og Sørbel (1981) har ikke tatt med disse i sin oversikt over høyt prioriterte kvartærgeologiske verneområder i Midt-Norge. Områdene blir imidlertid vurdert i forbindelse med den kvartærgeologiske verneplanen som er under utarbeidelse hos fylkesmannen.

ii) Våtmark

Garbergelva/Rotla-området inneholder betydelige verneverdige våtmarksområder.

Ved kgl. res. av 23. desember 1983 er Stråsjøen og Prestøyan vernet som naturreservat. Innafor området er det observert 76 fuglearter, hvorav 21 er påvist hekkende, og 21 andre er antatt å hekke. I tillegg har området klare botaniske og ferskvannsbiologiske verneverdier, og de landskapsmessige kvalitetene ved reservatet må også nevnes.

Også i Kvern fjellvatna er det dokumentert store verneverdier, spesielt i det grunne, Lille Kvern fjellvatnet. Fuglefaunaen her er en noe annen enn i Stråsjøen/Prestøyan.

Moksnes (1982) sier om Garbergelvas våtmarkssystemer: "Områdene ved Kvern fjellvatna og ved Stråsjøen-Prestøyan er som sagt to forskjellige typer våtmarksområder. Til sammen skaper de en variasjon i vassdraget som bidrar sterkt til den høye ornitologiske verneverdien i Garbergelva.

Som våtmarksområde for fugl, har ikke Rotlas dalføre spesielt høy kvalitet, men representerer et typisk trekk i denne naturgeografiske regionen.

iii) Myr

Moen (1983) beskriver 3 områder i sin rapport.

Stråsjøen/Prestøyan er vurdert å ha de mest verdifulle myrområdene. Lokaliteten er gitt verneverdi 2 (-1b), d.v.s. område av landsdelsinteresse (- særlig verneverdig nasjonalt; typeområde).

Fagermoa er også vurdert, og har fått lavere verneverdi; 2-3, d.v.s. av landsdelsinteresse og av mere lokal interesse som myrtype.

Myrene i Roltdalen er vurdert under ett. Disse myrene er gitt verneverdi 2, d.v.s. av landsdelsinteresse. Om lokaliteten sies det:

"Lokaliteten omfatter en strekning på ca. 6 km av Roltdalen nedenfor Stormoen. På denne strekningen er Roltdalen myrdominert, men det inngår også mye granskog, mesteparten er blåbær bregnegranskog. Myrene representerer vanlige typer for disse strøkene, og et eventuelt vern betinger vern av vassdraget og de øvrige naturtypene."

iv) Barskog

Aune (-85) konkluderer sin rapport om barskogforekomstene i Roltdalen slik:

"Dei undersøkte delane av Roltdalen har gode eksempel på dei aller fleste skogsamfunna vi kan rekne med å finne i dette høgdelaget i denne delen av landet. (Ifølgje Moen & Kjelvik (1981) finst det meir varmekjære og rike skogtypar lenger nede i dalen på strekningen Sterneset - Røvollen.)

Skogbiletet er merka av tidlegare tidars setring (vedhogst, plukkhogst av bygningstømmer, husdyrbeite), men inngrepa ligg stort sett relativt langt attende i tid og det finst mye "naturnær" gammalskog. Vi manglar systematisk utførte forstbotaniske registreringar med tanke på vern av barskog i Trøndelag og ØKOFORSK v/H. Korsmo, Ås, vil starte inventeringar i 1985. Det synest likevel klart at skogen i statsallmenningen i Roltdalen har monnalege verneverdiar. Myrane i området er tidlegare vurdert som verneverdige ("av landsdelsinteresse") av Moen (1983, s. 87-88). Tilsaman er dette naturfaglege verneverdiar som talar for å føreslå eit verneområde som femnar om ein vesentleg del av statsallmenningen."

v) Roltdalen som typeområde - forholdet til naturgeografisk regioninndeling.

Roltdal statsallmenning er et område på størrelse med f.eks. Gressåmoen nasjonalpark i Nord-Trøndelag.

Som nevnt innledningsvis arbeider Statens Naturvernråd med en utredning om større verneområder i Norge og et viktig underlagsmateriale for Rådets utvelgelse av områder, vil være den naturgeografiske regioninndelingen i Norden. (fig. 2)

En av hovedmålsettingene med å opprette nye, større verneområder i Norge nå, er å supplere de verneområdene vi allerede har, d.v.s. nasjonalparkene og noen større naturreservater og landskapsvernområder, slik at man får et nett som dekker spektret av naturtyper/områder i landet.

Området ligger i grenselandet mellom regionene 34 a (bar- og fjellbjørkeskogsområdet nord for Dovre til Vest-Jämtland, underregion: Skogen nord til Hattfjelldal i Nordland) og 35 h (Fjellregionen i søndre del av fjellkjeden, underregion: Trøndelags fjellområder).

Region 34 a, gis beskrivelsen:

• Skogen nord til Hattfjelldal i Nordland

Stort sett brede dalbunner. Sidedaler ofte fylt med store flatmyrer i dalbunnen og har bakkemyrer på sidene. Moderat subalpin bjørkeskog bortsett fra i syd, der bjørka danner omfattende skoger i Rørostraktene.

Region 35 h, gis beskrivelsen:

Trøndelags fjellområder

Regionoversiktskartets tre isolerte områder har i hovedsak lav-fjellskarakter, de to sydligste av relativ ordinær mykbølget karakter ved innslag av slakere partier. Området nord om Trondheimsfjorden er noe mer brattkupert, men av vesentlig lavere totalhøyde og snarere av den terrengtype som innen andre deler av Skandinavia skulle ha blitt tilført forfjellregionene. Glasialerosjonens storformer spiller en mindre rolle enn i de tidligere diskuterte delområdene av regionen. Dalene kan dog være markerte, større hoveddaler av U-dals typen, visse bidaler av V-dalstypen.

Hovedsakelig fjellområder på næringsrike bergarter nord for sparagmitten. En del forholdsvis næringsrike sjøer. Nærmest kysten næringsfattig berggrunn og lite vegetasjon. I lavfjellsområdene i nord inngår det en del skog. Til dels ganske store myrer i lavalpine områder.

Både Garbergelvas dalføre, og spesielt Rotlas dalføre må sies å representere det helt typiske landskapsbildet i region 34 a. Naturtypekartet (vedlegg 1) viser det typiske myr/skoglandskapet som beskrives. Formen på dalbunnen harmonerer også. Som pedagogisk eksempel på stormofologien i denne regionen vil Roltdalen være utmerket.

Region 35 h kommer inn bare i de høyereliggende partiene i Fongenområdet. Beskrivelsen som er gitt i den naturgeografiske inndelingen er nokså generelle, og gjør det vanskelig å vurdere området opp mot beskrivelsen. Deler av fjellområdene i Nord-Trøndelag og områdene mellom Nedalen og Gauldalen inneholder mere typiske utforminger. Disse delområdene er også større.

Konklusjon: Som typeområde for region 34 a er området svært godt egnet. Som typeområde for region 35 h har området moderat verdi.

Sammenligner en med andre vernede og foreslåtte vernede store områder innafor disse regionene, har en fra før vernet en skogdal i det samme grønselandet i Nord-Trøndelag, nemlig Gressåmoen nasjonalpark på 180 km². Hoveddelen av denne parken er fjell og faller inn under region 35 h. De lavereliggende delene langs Luru-elva hører til 34 a.

Innen 34 a ligger også Forra-området, hvor det er foreslått et 80 km² stort naturreservat av fylkesmannen i Nord-Trøndelag.

Mindre av det såkalte "Fjellplanområdet" i Nord-Trøndelag faller også inn under de to aktuelle regionene.

I Sør-Trøndelag er det ikke foreslått vern av andre, store områder innenfor denne regionen. Dette skyldes først og fremst at det p.g.a. utbyggingstiltak ikke finnes andre alternative områder i fylket.

Vurdering: 34 a er en langstrakt naturgeografisk region som strekker seg helt fra øvre Namdalen i nord, til Femundsområdet i sør. Områdene i nord er relativt godt dekket med verneområder, mens sør-delen ikke er dekket opp. Ut fra en naturgeografisk vurdering er det derfor et klart behov for vern av minst et typeområde i sør. Roltdalen er det beste, kjente området i Sør-Trøndelag og prioriteres svært høyt.

vi) Roltdalen som referanseområde

Under diskusjonen av verneverdiene for de enkelte fagområdene er det gitt klare uttalelser om referanseverdiene hva angår ornitologi, barskog og ferskvannsbiologi. Også botanisk inneholder området interessante, uberørte områder.

De kvartærgeologiske forekomster er også upåvirket av menneskelige inngrep.

Inngrepene i området pr. i dag er representert ved setervollene og en del hyttebygging i tilknytning til disse. Dette er beskjedne inngrep, og sett i forhold til de klart dokumenterte verneverdiene blir de av liten betydning. Som et historisk dokumenter også den gjengroingsprosessen som i dag foregår her, av interesse i suksesjonsstudie-sammenheng.

Konklusjonen blir at som et stort, typisk og relativt uberørte naturområde, har Roltdalsalmeningen klar referanseverdi for region 34 a.

XV. FRILUFTSLIV - VERNEVERDIER

a) Kriterier

Vurderinger av et områdes verdi som friluftslivsområde, har i forbindelse med verneplanarbeidene for vassdrag og Samla plan, gjennomgått en utvikling lignende den utvikling som tidligere er skissert for de naturvitenskapelige verneverdiene.

Tidligere la man svært stor vekt på "dagens bruk" av et område, mens man i dag legger til grunn en mer systematisk vurdering, basert på opplevelsesverdi, egnethet og potensiale for friluftsliv.

Den generelle målsetting for det offentlige arbeidet med friluftslivet er å skaffe alle befolkningsgrupper gode muligheter for friluftsliv.

I regjeringens langtidsprogram for perioden 1974-1977 ble det pekt på to forutsetninger som må oppfylles for å oppnå denne målsettingen.

Den ene forutsetningen er at det må være tilstrekkelig med naturarealer som inneholder et visst mangfold. Det innebærer at det innenfor alle større regioner må finnes områder med kvaliteter som tilfredsstiller de krav som ulike former for friluftsliv stiller.

For at målsettingen om mangfold skal oppfylles er det spesielt viktig å bevare de typer av naturopplevelser som det begynner å bli særlig lite av, dvs. større uberørte områder.

Den andre forutsetningen er en viss grad av nærhet. Befolkningen bør ha tilgang på nærturområder i tilknytning til bostedet og fortrinnsvis innen gangavstand.

Alle befolkningskonsentrasjoner bør dessuten ha et brukbart tilbud på friluftsområder for dag og helgeutfart.

På samme måte som for de naturvitenskapelige interessene er det utarbeidet en kriterieliste for vurderingene av friluftsiinteressene i et område:

Landskap

- variasjon, kontraster, opplevelsesverdier

Påvirkning

- bebyggelse, veier, kraftlinjer, massetak og tipper, andre landskapsinngrep

Størrelse

- på området, på tilgrensende områder

Egnethet

- sommeraktiviteter, vinteraktiviteter, vannbaserte aktiviteter

Befolkningsgrunnlaget/Potensielle brukere

- antall mennsker i området og tilgrensende områder, alternative områder for brukerne lokalt, regionalt og nasjonalt

Bruk

- aktiviteter, opparbeiding/tilrettelegging, brukere

Plansituasjonen

- generalplaner, fylkesplaner, andre overordna planer, andre vedtak som har betydning for arealutnyttningen i området

Med utgangspunkt i dette er det i det videre arbeidet med vurderingen av områdets verdi lagt vekt på følgende 4 hovedkriterier:

1. Opplevelsesverdi - landskap
 - påvirkning
 - størrelse
 - egnethet til bruk
2. Bruksverdi
 - befolkningsgrunnlaget/potensielle brukere
 - dagens bruk.
3. Produksjonsgrunnlag for jakt og fiske
4. Naturfaglige og kulturfaglige verdier.

I tillegg legges det vekt på plansituasjonen.

i) Opplevelse

Naturopplevelse står sentralt i de aller fleste forbindelser med friluftslivutøvelse. I denne forbindelse er landskapsbeskrivelse viktig. Det er utarbeidet veileder for landskapsbeskrivelse. Metodens hovedprinsipper kan oppsummeres slik:

En regionvis inndeling i natur- og landskapstyper med sikte på at klassifisering av landskapskarakter skal foregå innenfor områder som er jevnførbare. For hver region deles landskapet inn i 3 klasser:

A: Særpreget og variert landskap - områder hvor landskapskomponentene topografi, geologiske formasjoner, vegetasjon, vann og kulturpåvirkning gir spesielt variert og særpreget landskap i forhold til det som er typisk for regionen.

B: Iypisk landskap - områder hvor landskapskomponentene har en variasjon som er typisk for regionen.

C: Lite variert og særpreget landskap - områder hvor landskapskomponentene er mindre variert enn det som er typisk for regionen eller hvor kulturpåvirkningen er av en slik art at verdien av landskapet er betydelig forringet.

Områder som i landskapsklassifiseringen er vurdert til å ha særpreget og variert landskap (A-områder), og områder som inneholder opplevelsesverdier som er av betydning for friluftslivet, tillegges stor vekt.

Urørthet er et viktig kriterium som er av stor betydning for mange friluftsklivsutøvere. Områder som er relativt urørte med hensyn til tekniske- og andre landskapsinngrep blir stadig færre, og derfor blir disse tillagt stor vekt.

Områdets størrelse er av betydning for mulighetene til å utøve friluftsliv i området. Et stort område kan gi rom for flere ulike aktiviteter og vil derfor ofte tillegges stor vekt. I denne forbindelse er det også viktig å vurdere områdets sammenheng med tilgrensende områder. Det er imidlertid ikke alltid gitt at større områder får høyere verdi enn små områder.

Et område som er godt egnet til ulike friluftslivsaktiviteter på grunn av naturforholdene, lokalisering i forhold til befolkningskonsentrasjoner o.l. vil tillegges vekt selv om området i dagens situasjon ikke er spesielt mye brukt. Dagens friluftslivsmønster kan endre seg, noe som kan henge sammen med endringer i befolkningsmønsteret, endringer i kommunikasjonsnett, kraftutbygging og eventuelle andre inngrep i områder som i dag er viktige friluftslivsområder osv.

ii) Bruk

Dagens bruk avspeiler hvilke aktiviteter området brukes til, av hvem og av hvor mange. Mange brukere er et kriterium for at området er av stor verdi for friluftslivet i dag, men stor bruk alene kan ikke gi området høyeste verdi. Andre kvaliteter må også være til stede. Det er imidlertid ikke gitt at områder med få brukere er av liten betydning for friluftslivet. Det kan f.eks. være lokalsamfunn som bare har et bestemt friluftslivsområde. I slike tilfelle vil det aktuelle området tillegges særlig stor vekt i verdivurderingen.

Det er viktig å vurdere om det fins alternative områder for friluftslivsutøvelse lokalt, regionalt og nasjonalt. Mangler gode alternative områder på de ulike nivåene, vil områdets verdi for friluftslivet øke.

iii) Produksjonsgrunnlag for jakt og fiske

Jakt og fiske er her vurdert som en del av friluftslivet. De samme forhold som er av betydning for friluftslivet vil i de fleste sammenhenger være sammenfallende med jakt- og fiskeinteressene. I tillegg vil et områdes produksjonspotensiale telle med. De viltbiologiske kriteriene som legges til grunn i en slik forbindelse er:

- a) Rike forplantningsmuligheter for mange arter og individer.
- b) Rike muligheter til mat i forplantningstiden for mange arter og individer.
- c) Rike muligheter til beskyttelse i forplantningstiden for mange arter og individer.
- d) Høy produksjon av kravfulle arter, sjeldne arter eller truede arter.
- e) Høy tetthet - stor bestand - av de vanligste artene.
- f) Stort mangfold (variasjon, artsrikdom, artsantall).
- g) En rekke gode viltbiotoper.

De fiskeribiologiske kriteriene er først og fremst en vurdering av vassdragenes produksjonsverdi for verdifulle arter. Disse verdifulle artene er ørret, laks, sjøørret og sjørøye. I Roltdalen er det kun ørret som er representert.

iv) Naturfaglige og kulturfaglige verdier

Naturfaglige verdier vil for det første ha interesse for friluftslivet når de øker opplevelsesverdien for allmennheten. Det kan f.eks. dreie seg om kvartærgeologiske landskapsformer, blomster og annen vegetasjon, eller fugle- og dyreliv. I allminnelighet er altså naturfaglige verdier positive sett ut fra et friluftslivssynspunkt.

Kulturminner vil i første rekke ha betydning i sammenheng med den estetiske opplevelsen av landskap. Slike minner glir ofte inn i landskapet på en naturlig måte og gir det et karakteristisk preg. I en pedagogisk sammenheng vil kulturminner være med å vise røttene bakover i historien ved å fortelle om tidligere tiders bruk av naturen.

Som tidligere nevnt er plansituasjonen for området med på å støtte opp om den faglige vurderingen. Er området høyt prioritert i plansammenheng for friluftsliv, kan dette være med på å heve områdets friluftslivsverdi.

Det som blir avgjørende for et områdes verneverdi ut fra friluftshensyn kan summeres opp slik:

OMRÅDE- KARAKTERISTIKK
VERDI

-
- * * * *
(4) Mangfoldet gjør at opplevelsesverdien i landskapet er svært stor både når det gjelder naturforholdene og eventuelle kulturpregete elementer.
Området er et av de få gjenværende urørte naturområder hvor regionale, eventuelt nasjonale, friluftsinteresser er viktige eller forventes å bli av betydning.
Området er av en slik størrelse eller det henger sammen med andre viktige friluftsområder, slik at variasjonene innen området gir godt grunnlag for ulike typer friluftsliv.
Området inneholder et av få gjenværende elementer i de store dalførene, f.eks. fossefall, som har stor opplevelsesverdi for friluftsliv- og/eller rekreasjonsinteressene.
Området alene eller knyttet sammen med andre områder, er av nasjonal/internasjonal verdi.
Området har høy produksjonsverdi for jakt og fiske.
-
- * * *
(3) Mangfoldet og opplevelsesverdiene knyttet til landskapet er av stor betydning for friluftslivsinteressene.
Dagens bruk av området til friluftsliv er særlig stor, og det fins få alternative områder.

Deler av området er påvirket av varige inngrep, men disse er av relativt liten betydning for friluftslivs- og rekreasjonsinteressene.
Området er av særlig stor betydning for det lokale friluftslivet som mangler tilsvarende områder av samme kvalitet.
Området har relativt høy produksjonsverdi for jakt og fiske.
-
- * *
(2) Områdets mangfold og opplevelsesverdier er moderate.
Dagens bruk er moderat og er hovedsakelig av lokal, eventuelt regional karakter.
Området er betydelig påvirket av varige inngrep.
-
- *
(1) Det er ikke knyttet spesielle opplevelsesverdier som er av betydning for friluftslivet til området.
Bruken av området er svært begrenset både på lokalt og regionalt nivå.
-

b) Roltdalsalmenningen som friluftsområde

Med utgangspunkt i kriterielista under pkt. a, kan en foreta en vurdering av Roltdalsalmenningens egnethet for friluftsliv:

i) Landskap:

Området har stor variasjon med to vassdrag, høye fjell, vide myrområder, store skogstrekninger med både bar- og lauvskog. Setervollene i Rotlas dalføre øker denne variasjonen.

Kontrasten mellom fjellområdene og de flate dalbunnene er markante.

Variasjonen og kontrastene, sammen med mangelen på store, tekniske inngrep gir området stor opplevelsesverdi.

ii) Påvirkning:

Det finnes ikke større inngrep innafor området. Setervollene representerer et inngrep som hever opplevelsesverdien.

iii) Størrelse:

Området er stort, og naturtypisk representativt for regionen. Omliggende områder er i vest Selbu-bygda, i nord Meråkerfjella, i øst Tydalsfjella og Sylane og i sør Nedalen. Både Meråkerfjella og Tydals/Sylane-området er store, verdifulle fjellområder i friluftssammenheng.

iv) Egnethet:

Området er meget godt egnet for fotturer og jakt om sommeren. Som bærturområde er det av moderat verdi, og for vannbaserte aktiviteter er det ikke egnet, bortsett fra strekningen i Garbergelva ned mot Stråsjøen og Prestøyan.

Vinterstid er området meget godt egnet for skiturer.

Uberørtheten gjør at egnetheten for villmarksfriluftsliv er svært høy.

v) Befolkningsgrunnlag/potensielle brukere:

Brukerundersøkelsen i tilknytning til 10 års-vassdraget Garbergelva, viser at Selbu, Stjørdal og Trondheim rekrutterer brukere til Roltdalsalmenningen. Området har stor betydning for lokalsamfunnet i Selbu som både dagstur og helgeturområde. For Stjørdal og Trondheims-distriktene er området først og fremst av verdi som helgetur- og ferie-område i tilknytning til jakt og til turistforeningenes anlegg i området.

For Selbus befolkning er det i dag ikke tilsvarende, uberørte områder igjen i kommunen. Områdene på sørsida av Selbusjøen er berørt av kraftutbygging, og arealene lenger vest er preget av kulturlandskapet.

Rotlas dalgang er i dag en av de minst berørte skogdaler i hele Trøndelag. Alternativene for regionen er derfor svært få for den som skal drive villmarksfriluftsliv i uberørt natur.

Nasjonalt er også slike områder i dag svært sjeldne.

vi) Bruk:

Området brukes i dag vesentlig til fotturer, skiturer og jakt.

Turistforeningene har et godt rutenett gjennom området, med Schulzhytta på Stormoen som det selvfølgelige midtpunkt.

Brukerne er nevnt under forrige punkt.

vii) Produksjonsgrunnlag for vilt og fisk:

I NOU 1983:44 "Vilt og ferskvannsfisk og vassdragsvern" er Garbergelvas nedbørfelt vurdert å ha stor betydning som produksjonsområde for ryper, skogsfugl og særlig vannfugl. Totalt for alle arter har nedbørfeltet middels betydning som viltproduksjonsområde.

De samme vurderinger kan gjøres gjeldende for Rotlas dalgang, men betydningen for vannfugl er mindre her enn i Garbergelva.

For fisk er Garbergelva vurdert å ha noe over middels betydning som produksjonsområde. For Rotla vil denne ligge under middels p.g.a. mangelen på innsjøer i nedbørfeltet.

vii) Plansituasjonen:

Området er nevnt som verneområde i Selbus generalplan, da spesielt i tilknytning til Stråsjøen/Prestøyan. Områdene er avsatt som jord, skog og naturområder. Elvene Garbergelva og Rotla er nevnt som mulige utbyggingsprosjekter, og almenningens potensiale som beiteressurs er trukket fram.

Garbergelva er foreslått varig vernet av Sperstadutvalget i verneplan 3.

Stråsjøen og Prestøyan er vernet som naturreservat.

Konklusjon: Roltdalsmenningen har stort mangfold og stor opplevelsesverdi. Dette er et av de få store, uberørte naturområder i landsdelen og har stort potensiale for friluftsliv. Sammen med Sylane og Meråkerfjella utgjør dette et meget godt tilbud for friluftslivsutøvere, spesielt for fot- og skiturutøvere.

Området har dessuten et middels produksjonsgrunnlag for vilt og fisk, men høyt produksjonsgrunnlag for de jaktbare småviltartene rype og skogsfugl.

Roltdalsalmenningen er meget verneverdig ut fra friluftslivshensyn, og av stor betydning lokalt, regionalt og i landsdelssammenheng.

Nasjonalt er området av mindre betydning for friluftslivet enn andre områder i landsdelen, som Sylane, Dovre, Femundsmarka og Trollheimen.

Områdeverdi 3-(4).

XVI. FORSLAG TIL VERN AV OMRÅDET

a) Behovet for vern

Det er dokumentert store verneverdier i Roltdalsalmenningen. Disse er både av naturvitenskapelig, kulturvitenskapelig og friluftslivsmessig art. Både lokalt, for regionen og for landsdelen er det viktig at disse verneverdiene bevares for ettertiden.

Så lenge et område får ligge uberørt av store, tekniske inngrep, er det ikke nødvendig å foreta et formalisert vern etter naturvernloven. I dag kan en ikke si for noe område at en er sikker på at de for framtida vil bli bevart i en, i naturvernsammenheng, ønsket tilstand.

Naturvern er en overordnet samfunnsinteresse, og skal best mulig ivaretas gjennom den generelle planlegging som foretas på de forskjellige nivå i samfunnet. Dette blir også i stigende grad gjort.

For de 5-10 % av Norges areal, som inneholder naturkvaliteter av spesielt stor verdi, har man imidlertid valgt å opprette et eget lovverk, naturvernloven, for å sikre mot uheldige forandringer.

Med de planer som foreligger for Roltdalsområdet, både med hensyn til kraftutbygging og vegbygging, er det et klart behov for vern av området etter naturvernloven.

b) Verneform

Naturvernloven hjemler 3 aktuelle verneformer. Disse er definert i §§ 3, 5 og 8, som lyder slik:

§ 3 Nasjonalparker.

For å bevare større urørte eller i det vesentlige urørte eller egenartede eller vakre naturområder kan arealer av statens grunn legges ut som nasjonalpark. Grunn av samme art som ikke er i statens eie, og som ligger i eller grenser inntil arealer som nevnt i første punktum, kan legges ut som nasjonalpark sammen med statens grunn.

I nasjonalparker skal naturmiljøet vernes. Landskapet med plante, dyreliv og natur- og kulturminner skal vernes mot utbygging, anlegg, forurensninger og andre inngrep.

§ 5 Landskapsvernområder.

For å bevare egenartet eller vakkert natur- eller kulturlandskap kan arealer legges ut som landskapsvernområde. I landskapsvernområde må det ikke iverksettes tiltak som vesentlig kan endre landskapets art eller karakter. Fylkesmannen avgjør i tvilstilfelle om et tiltak må anses å ville endre landskapets art eller karakter vesentlig.

§ 8 Naturreservater.

Område som har urørt, eller tilnærmet urørt natur eller utgjør spesiell naturtype og som har særskilt vitenskapelig eller pedagogisk betydning eller som skiller seg ut ved sin egenart, kan fredes som naturreservat. Et område kan totalfredes eller fredes for bestemte formål som skogreservat, myrreservat, fuglereservat eller liknende.

Disse kan benyttes enkeltvis, eller kombineres.

I forbindelse med Statens Naturvernråds nasjonalparkutredning, vil det bli tatt stilling til en prioritering av nye, store verneområder. Det er derfor vanskelig på dette stadiet i prosessen å foreslå noen bestemt form for vern i Roltdalen.

Det er imidlertid klart at både skogområdene i områdene fra Hoems-knipen og opp til Stormoen, og de sentrale myrområdene i Roltdalen, samt våtmarksområdene i Øyelva/Garbergelvas løp, er kvalifisert for

betegnelsen "naturreservat", som er den strengeste verneformen loven hjemler.

I tillegg inneholder området store landskapsmessige kvaliteter, som delvis er knyttet til kulturlandskapet (setervollene) og til sjølve stormofologien i området. For å bevare kulturlandskapsbildet, vil det kunne være nødvendig med en viss skjøtsel i tilknytning til seter-vollene, både hva angår å holde husene i hevd, og å beholde voldene omkring.

Det synes derfor rimelig at et landskapsvernområde vil være den naturlige verneform. Her kan en nettopp tillate slike "inngrep" under kontroll av forvaltningsmyndigheten.

I og med at området ligger på statens grunn, er det også mulig å gjøre hele området til nasjonalpark. Dermed ville en få et stort område med ens forvaltningsregler. Her ville en imidlertid måtte ta strengere hensyn til urørthetskriteriet i forvaltningen, og på sikt ville dalen da kunne miste noe av sin karakter, p.g.a. manglende tradisjonell bruk.

Konklusjon: En foreslår at det i Roltdalsalmenningen opprettes et stort landskapsvernområde omfattende hele almenningen, samt at det opprettes et stort myr- og barskogsreservat i de sentrale deler av Roltdalen (se vedlegg 2).

Naturreservatet i Stråsjøen/Prestøyan opprettholdes som i dag.

XVII. SAMMENDRAG

Roltdal statsalmenning ligger i sin helhet i Selbu kommune i Sør-Trøndelag. Området forvaltes av Sør-Trøndelag Skogforvaltning.

I dag er området å betrakte som et villmarksområde, med liten menneskelig aktivitet.

Almenningen er 224 km². Høyeste punkt er Fongen (1441 m) på grensa mot Tydal.

Naturgeografisk er plasseringen mellom region 34 a "Bar- og fjellbjørkeskogsområdet nord for Dovre til Vest-Jämtland" og underregion "Skogen nord til Hattfjelldal" og 35 h "Fjellregionen i søndre del av fjellkjeden", underregion "Trøndelags fjellområder".

Landskapet er dominert av slakke, vide former, med avrunda topper omkring åpne dalfører. Dette som kontrast til de steilere, høyere og mere opprevne fjella i øst (Fongen-Ruten-massivet). Gjennom området renner elvene Rotla og Øyelva/Garbergelva.

Kvartærgeologisk inneholder området interessante former, med dødislandskap, eskere og strandlinjer.

Det er registrert 312 karplantearter innafor nedbørfeltene til de to elvene. Innafor statsalmenningen er floraen relativt triviell.

Myrene i området er satt i verneklasse 2 (verneverdige i landsdels-sammenheng).

26 km² av almenningen er produktiv barskog, mye av den av høy alder. De viktigste skogtypene er: i) Blåbær-bregne-granskog, ii) Lågurt-granskog, iii) Lyngrik furuskog og iv) Bjørkeskog. Skogstrukturen er undersøkt av Aune (1985 in prep.).

Vannkvaliteten i elvene er typisk for Trøndelags fjell- og skog-områder. Det er middels tetthet og mangfold av dyr i vassdragene.

Bestandene av elg og rådyr er som normalt for Trøndelag. Av de store rovdirene forekommer jerv sporadisk og gaupe relativt vanlig.

I Garbergelvas nedbørfelt er det registrert 98 fuglearter, mens det i Rotlas nedslagsfelt er registrert 89 fuglearter. Ca. 70 % av artene er sannsynlige hekkefugler.

Overgafalk er den vanligste rovfuglen i området.

I Stråsjøen/Prestøyan er det et særdeles rikt innslag av vadere og andefugler. Området er fredet som naturreservat.

I skogområdene er lauvsanger, bjørkefink, gråsisik og gråtrost de vanligste spurvefuglene.

Området er mye brukt til friluftsliv, og er særlig attraktivt som fottur- og skiturområde. Schulzhytta, tilhørende Trondhjems Turistforening, ligger sentralt i området, og knutepunkt for i alt 7 forskjellige turløyper gjennom området. I 1984 hadde Schulzhytta 631 overnattingsbesøk. Roltdalsalmenningen er det største, sammenhengende området for kortsalg til rypejakt i Selbu kommune. Flesteparten av jegerne er fra Selbu og Trondheim. Området er noe brukt til sportsfiske.

Det finnes en rekke kulturhistoriske verdier i området. Kvernsteinsproduksjonen i områdene rundt Store Kvernfjellvatn skriver seg tilbake til 1500-tallet. Drifta her har vært den mest omfattende i hele Skandinavia.

Det er registrert 25 setervoller med hus og 7 voller uten hus innafor statsalmenningen.

Det finnes ingen, større tekniske inngrep innafor almenningen.

Det er planlagt kraftutbygging i begge hovedvassdragene, og det er planer om jordbruksveg inn i området.

Roltdalsområdet er ikke spesielt omtalt i Fylkesplanen for Sør-Trøndelag 1984-87. I Generalplanen for Selbu er området oppført som naturvernområde i våtmarkssammenheng. Stråsjøen-Prestøyan er vernet som våtmarksreservat, og Garbergelva er foreslått varig vernet av Sperstadutvalget.

For å vurdere de naturvitenskapelige verneverdiene i området, er det brukt et sett "verdikriterier". En har også bygd på konklusjoner i tidligere utarbeidede fagrapporter.

Kvartærgeologisk er området ikke topp-prioritert i vernesammenheng.

Stråsjøen-Prestøyan og Kvernfjellvatna representerer spesielt høye verneverdier i våtmarkssammenheng.

Myrområdene i Roltdalen er gitt verneverdi 2 (av landsdelsinteresse), mens Stråsjøen/Prestøyan-området er gitt verneverdi 2-(1 b) (av landsdelsinteresse og nasjonalt verneverdig som typeområde).

Barskogene i området fra Hoemsknipen til Stormoen har vesentlige verneverdier.

Som typeområde for naturgeografisk region 34 a (skogen nord til Hattfjelldal) er Roltdalsalmenningen svært godt egna. For region 35 h (Trøndelags fjellområder) har området moderat verdi.

Området har også klar referanseverdi for region 34 a. Spesielt p.g.a. sin urørthet.

Det er også brukt en kriterieliste for vurderingene av verneverdiene i friluftslivssammenheng. Mangfold, urørthet, størrelse på området og produksjonsverdi for jakt og fiske er viktige i denne sammenheng.

Roltdalsalmenningen har stort mangfold og stor opplevelsesverdi. Sammen med Sylane og Meråkerfjella utgjør den et meget godt tilbud til friluftslivsutøvere, spesielt for fot- og skiturutøvelse. Området har middels produksjonsgrunnlag for vilt og fisk, men høyt produksjonsgrunnlag for de jaktbare småviltartene rype og skogsfugl.

For friluftslivet lokalt, regionalt og i landsdelssammenheng er Roltdalsalmenningen av stor betydning.

I nasjonal sammenheng har områder som Sylane, Dovre, Femundsmarka og Trollheimen større betydning.

Roltdalsalmenningen inneholder et bredt spekter av verneverdier sett fra et samfunnssynspunkt. Området står i dag under et press fra utbyggingsinteresser. Det er nødvendig å verne området etter naturvernloven.

Det foreslås at hele almenningen vernes som landskapsvernområde, med et stort barskog- og myrreservat i de sentrale delene av Roltdalen.

XVIII. LITTERATUR

- Alsvik, E., Sognes, K., Stalsberg, A. 1981. Kulturhistoriske undersøkelser ved Store Kvern fjellvatn, Selbu, Sør-Trøndelag. Rapp. Ark. ser. 1981:1 DKNVS Museet, UNIT, s. 1-146.
- Anundsen, Karl. 1979. Istidsspor i Rotladalføret, Selbu. Trondhjem Turistforening, Årbok 1979. S. 91-103.
- Aune, Egil. 1984. Notat. Skogbotaniske undersøkingar i Rotldalen Selbu 1984. 3 sider + vedlegg.
- Bjørø, R., Gravem, A., Kjos-Hanssen, O., Reitan, Ole. 1982. Viltartenes forekomst, bestandsstørrelse og biotoper i de midlertidig vernete vassdrag. Del V - Region 4 Trøndelag. Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk, reguleringsundersøkelsene. S. 1-110.
- Fylkesrådmannen i Sør-Trøndelag 1984. Fylkesplan for Sør-Trøndelag 1984-87. S. 1-331.

- Haarstad, Kjell, 1972. Selbu i fortid og nåtid. Bind I, s. 1-405.
- Langeland, Arnfinn, 1977. Fiskeribiologiske undersøkelser i Store og Lille Kvern fjellvatn, Garbergelva ved Stråsjøen og Prestøyene sommeren 1975. Rapp. zool. ser. DKNVS Museet, UNIT s. 1-12.
- Moen, A. 1983. Myrundersøkelser i Sør-Trøndelag og Hedmark i forbindelse med den norske myrreservatplanen. Rapp. bot. ser. 1983-4. DKNVS Museet, UNIT s. 1-138.
- Moen, A., Kjølvik, L., 1981. Botaniske undersøkelser i Garbergelva/Rotla-området i Selbu, Sør-Trøndelag, med vegetasjonskart. Rapp. bot. ser. 1981-3. DKNVS Museet UNIT s. 1-106.
- Moksnes, A., 1982. Undersøkelser av fuglefaunaen og småviltbestanden i de områdene som blir berørt av planene om kraftutbygging i Garbergelva, Rotla og Torsbjørka. Rapp. zool. ser. 1982-3. DKNVS Museet, UNIT s. 1-91.
- NOU 1983 : 41 Verneplan for vassdrag III. S. 130-133.
- NOU 1983 : 42 Naturfaglige verdier og vassdragsvern. S. 249-252.
- NOU 1983 : 43 Kulturminner og vassdragsvern. S. 264-267.
- NOU 1983 : 44 Vilt og ferskvannsfisk og vassdragsvern. S. 255-288.
- NOU 1983 : 45 Friluftsliv og vassdragvern. S. 181-183.
- Nøst, T. 1981. Ferskvannsbiologiske og hydrografiske undersøkelser i Garbergelvas nedslagsfelt. Rapp. zool. ser. 1981-23. DKNVS Museet, UNIT. S. 1-44.
- Ryan, E. 1980. Friluftsliv i Garbergvassdraget. Rapport i forbindelse med undersøkelse av friluftsliv i tiårsvernede vassdrag. S. 1-41.
- Statens Skoger, 1984. Arealplan for eiendommer i Selbu. S. 1-42.
- Suul, J. 1979. Utkast til verneplan for våtmarksområder i Sør-Trøndelag fylke. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag. S. 1-120.
- Sæther, B. 1977. Rapport fra ferskvannsbiologiske undersøkelser i og ved Garbergelva, Selbu. K. Norske Vidensk. Selsk. Mus. Bot. avd. Trondheim. S. 1-11.

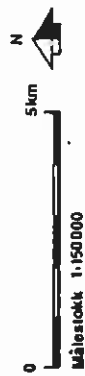
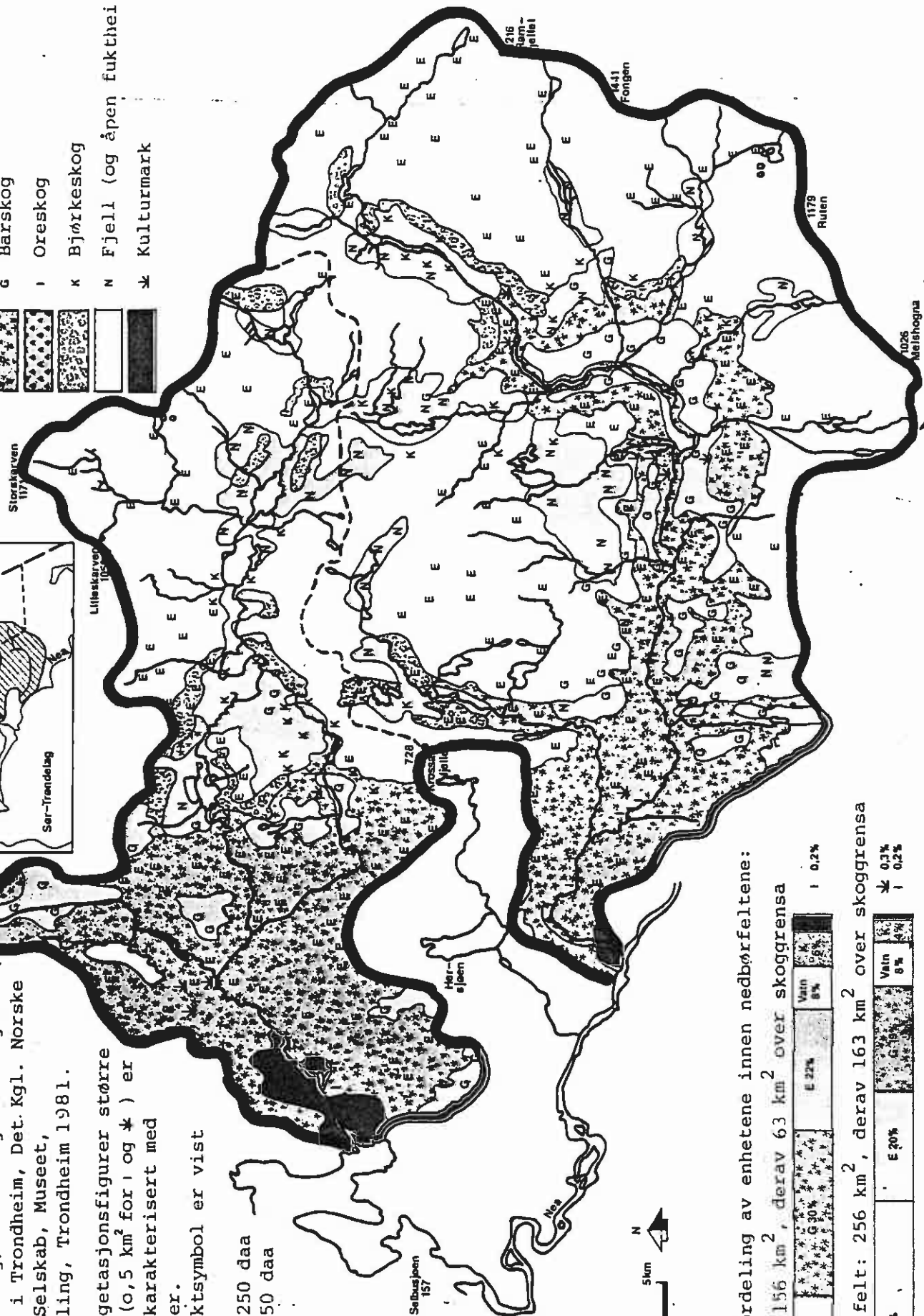
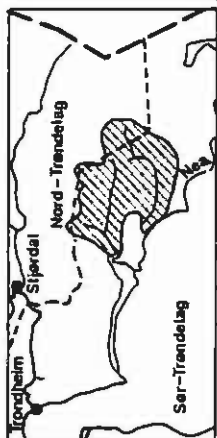
NATURTYPEKART FOR NEDBØRFELTENE TIL GARBERGSELVA OG ROTLA I TRØNDELAG.

Utarbeidet av Asbjørn Moen og Lucie Kjolvik, Universitetet i Trondheim, Det. Kgl. Norske Videnskabers Selskab, Museet, Botanisk avdeling, Trondheim 1981.

Symboler: Vegetasjonsfigurer større enn ca 1 km^2 (0,5 km^2 for i og *) er avgrænset og karakterisert med farge og raster.

Areal for punktsymbol er vist med bokstav:

E, G, K, N : ca 250 daa
i, * : ca 50 daa

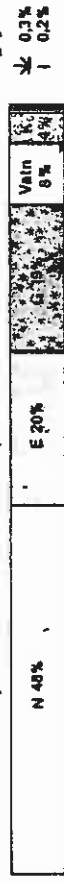

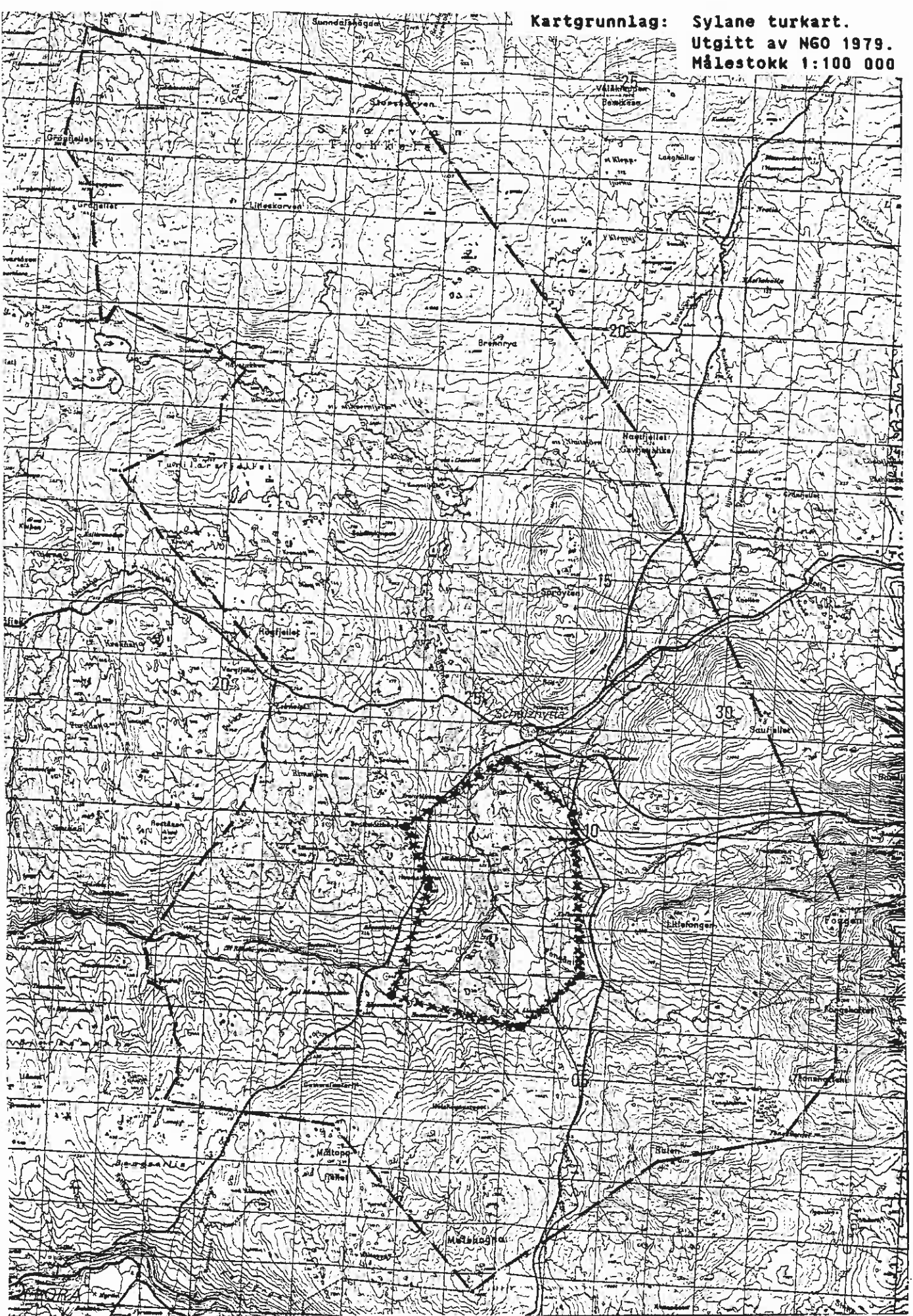
Prosentvis fordeling av enhetene innen nedbørfeltene:

Garbergselva 156 km^2 , derav 63 km^2 over skoggrensa

Rotlas nedbørfelt: 256 km^2 , derav 163 km^2 over skoggrensa

Vedlegg 2 : Roltdal statsalmenning

- almenningsgrense/forslag til grense for landskapsvernområdet
- ***** forslag til grense for naturreservat

RAPPORTER UTGITT AV FYLKESMANNENS MILJØVERNDELING

- 1984 HANDLINGSPROGRAM FOR FRILUFTSLIV I SØR-TRØNDELAG FYLKE.
1984-1989. 70 S.
- 1984 SKJØTSELPLAN FOR GAULOSEN NATURVERNOMRÅDER I TRONDHEIM OG
MELHUS KOMMUNER. SØR-TRØNDELAG FYLKE. 14 S.
- 1984 RAPPORT VAR 1/84
VASSDRAGSOVERVÅKING 1982/83. 23 S.
- 1984 RAPPORT VAR 2/84
FORURENSNING AV VASSDRAG FRA SILOER OG GJØDSELLAGER 1983.
19 S.
- 1984 RAPPORT 1-1984
REGISTRERINGER AV BEITESKADER FORÅRSAKET AV KORTNEBBGÅS PÅ
BYNESET. TRONDHEIM KOMMUNE. VÅREN 1984. 21 S.
- 1984 RAPPORT 2-1984
FISKEPRODUKSJON OG FORURENSNING I NEDRE GAULA.
EN UNDERSØKELSE AV MINORE SIDEVASSDRAG TIL GAULA
I MELHUS KOMMUNE. 25 S.
- 1984 RAPPORT 3-1984
UNDERSØKELSE AV RESIPIENTER I ORKDAL KOMMUNE. 27 S.
- 1984 RAPPORT 4-1984
LANDBRUKSKONTROLLEN 1984. 14 S.
- 1984 RAPPORT 5-1984
I. BESTANDS- OG BEITEREGISTRERINGER AV CANADAGÅS VED
GAULOSEN, MELHUS OG TRONDHEIM KOMMUNER, HØSTEN 1984 OG
II. EN VURDERING AV EVENTUELL JAKT PÅ CANADAGÅS. 37 S.
- 1985 RAPPORT 1-1985
FEMUNDSHARKA.
EN NATURFAGLIG OG FORVALTNINGSORIENTERT BETRAKTNING AV
MULIGHETENE FOR EN UTVIDELSE AV FEMUNDSHARKA NASJONAL-
PARK I RØROS KOMMUNE. 16 S.
- 1985 RAPPORT 2-1985
SYLANE.
EN HISTORISK OG NATURVERNMESSIG VURDERING AV ESSAND-SYLANE-
NEDALSOMRÅDET. FORSLAG TIL OPPRETTELSE AV ET KOMBINERT
NATURRESERVAT OG LANDSKAPSVERNOMRÅDE. 26 S.
- 1985 RAPPORT 3-1985
NATURVERNOMRÅDER I SØR-TRØNDELAG FYLKE. 237 S.
- 1985 RAPPORT 4-1985
RØLTDALESALMENNINGEN - FRAMTIDIG NATURVERNOMRÅDE ? 37 S.